.............................सहकारी संस्था लि.

..............गा.पा./न.पा./उपमहानगरपालिका

वडा नं..................को

विनियम/ पुनर्लिखित

विनियम २०.....

विषय-सुची

१.प्रस्तावना.. ५

परिच्छेद-१ प्रारम्भिक ५-७

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ..५

२. संस्थाको नाम र ठेगाना...५

३. परिभषा...६

परिच्छेद -२ संस्थाको उद्देश्य, कार्य र कार्यक्षेत्र..७-८

४. उद्देश्य...७

५. कार्यहरू..७

६. सहकारीका सिद्धान्त..७

७. कार्यक्षेत्र...८

परिच्छेद — ३ सदस्यता...८-१०

८. संस्थाको सदस्य..८

९. सदस्यताको योग्यता...८

१०. सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ती...८

११. सदस्यताको अन्त्य..९

१२. सदस्यताको निष्काशन...९

१३. सदस्यहरूबाट राजीनामा...९

१४. पुन सदस्यता..१०

१५. सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार...१०

१६. सदस्यता खुल्ला रहने..१०

१७. सदस्यता प्राप्ति, पुनःप्राप्ति र राजीनामा स्वच्छिक हुने..१०

परिच्छेद — ४ पुँजी परिचालन...१०-११

१८. शेयर पुँजी...१०

१९. सदस्य बन्न कम्तिमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने..११

२०. थप शेयर खरिद गर्न सक्ने..११

२१. शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण..११

२२. प्रवेश शुल्क...११

२३. कृत्रिम छेकवार नलगाईने...११

२४. शेयर प्रमाण-पत्र...११

२५. सदस्यको दायित्व सिमित हुने...११

परिच्छेद — ५ साधारणसभा...१२-१५

२६. प्रारम्भिक साधारणसभा..१२

२७. बार्षिक साधारणसभा...१२

२८. विशेष साधारणसभा...१३

२९. साधारणसभाको बैठक...१३

३०. साधारणसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार...१३

३१. साधारणसभाको निर्णय अनिवार्य हुने..१४

३२. गाँउ/टोल उपक्षेत्रिय बैठक..१५
३३. गाँउ/टोल उपक्षेत्रिय बैठकको कार्यहर...१५
३४. गाँउ/ टोल उपक्षेत्रिय बैठकको कार्यव्यवस्था..१५
परिच्छेद — ६ प्रतिनिधिमूलक अङ्गहरू..१५-१९
३५. सञ्चालक समितिको गठन..१५
३६. सञ्चालक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार..१५
३७. सञ्चालक समितिको बैठक...१६
३८. लेखा सुपरिवेक्षण समिति...१७
३९. लेखा सुपरिवेक्षण समितिका पदाधिकारीको योग्यता...१७
४०. लेखा सुपरिवेक्षण समितिको काम बर्तव्य र अधिकार..१७
४१. समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको सदस्यमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था..१८
४२. उपसमितिहरूको गठन..१८
४३. प्रतिनिधित्व..१९
परिच्छेद — ७ कार्य सञ्चालन..१९-२१
४४. उत्तरदायित्व श्रृङखला...१९
४५. सञ्चालकको काम, कर्तव्य र अधिकार...१९
४६. व्यवस्थापकको नियुक्ति..२०
४७. व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार..२१
४८. विशेष जिम्मेवारी..२१
परिच्छेद — ८ कोषको व्यवस्था..२१-२३
४९. संस्थाको कोष...२१
५०. कोषको सुरक्षा...२२
५१. कोषको उपयोग..२२
५२. कोषको बाँडफाँड..२२
५३. जगेडा कोष...२३
५४. संरक्षित पुँजीफिर्ता कोष..२३
५५. लाभांश वितिरण नगरिने..२३
५६. जगेडा कोषमा रकम सार्नुपर्ने...२३
परिच्छेद — ९ बचत तथा ऋण परिचालन..२३-२५
५७. बचत संकलन गर्न सक्ने...२३
५८. बचत संकलनको सिमा...२३
५९. ऋण दिन सक्ने...२४
६०. ऋण प्रवाहमा सिमा...२४
६१. कर्जा जोखिम कोष सम्बन्धी व्यवस्था...२४
६२. ऋण बाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने...२४
६३. साधारणसभाको स्वीकृती लिनुपर्ने...२४
परिच्छेद — १० कारोबारमा सिमाङ्कन...२५-२५
६४. सदस्यता केन्दियता...२५
६५. स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिवन्ध..२५

६६. कर्मचारीसँगको कारोबारमा निर्वन्धन..२५
६७. जोखिम मूल्याङ्कन..२५
६८. कारोबार नगरिने..२५
परिच्छेद — ११ अभिलेख...२६-२६
६९. कारोबारको लेखा..२६
७०. खातावही...२६
परिच्छेद — १२ हिसाब जाँच..२६-२७
७१. आन्तरिक हिसाब जाँच...२६
७२. बार्षिक हिसाब जाँच...२६
७३. विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग...२७
७४. अन्य आधारभूत कागजात..२७
७५. एकिकृत सूचना प्रणालीमा आवद्धता...२७
परिच्छेद — १३ प्रतिवेदन..२७-२८
७६. दर्ता अधिकारी समक्ष प्रतिवेदन..२७
७७. वित्तीय जानकारी एकाईमा प्रतिवेदन..२७
७८. साधारणसभामा जानकारी गराउनुपर्ने..२८
परिच्छेद — १४ सूचनाको हक सम्बन्धी..२८-२८
७९. सूचनाको हक तथा अग्रतापूर्ण खुलासा...२८
८०. सूचनाको संरक्षण..२८
परिच्छेद — १५ हकवाला...२८-२८
८१. हकवालाको मनोनयन..२८
८२. हकदावी वा नाम सारी...२८
परिच्छेद — १६ निर्वाचन..२९-२९
८३. निर्वाचन..२९
८४. शपथ ग्रहण..२९
परिच्छेद — १७ विविध...३०-३१
८५. एकिकरण, विभाजन र विघटन..३०
८६. कार्यान्वयन अधिकारी..३०
८७. मध्यस्थता...३०
८८. समानता र समता..३०
८९. विनियम संशोधन..३०
९०. साधारणसभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने...३०
९१. व्यख्या गर्ने अधिकार...३०
९२. ऐन, नियमावलिसंग बाँझिएकोमा अमान्य हुने..३०
९३. खारेजी र बचाउ..३१
अनुसूची — १ ....३२
अनुसूची — २ ....३३
अनुसूची — ३ ....३४
अनुसूची — ४ ....३५

अनुसूची – ५ ....३६

....सहकारी संस्था लि. को

पुनर्लिखित/ विनियम २०..........

प्रस्तावनाः

सहकारीका सिद्धान्त, मुल्य र मान्यताहरू अवलम्वन गरी सदस्यहरूमा स्वावलम्वन र पारस्पारिकताको भावनालाई बढावा दिएर आफ्नो आर्थिक एवं सामाजिक उन्नतिका लागि आवश्यक स्रोतका साथै व्यावसायिक तथा सामुदायिक सेवाहरूको बन्दोबस्त गर्ने, समानता र समताका माध्यमबाट सदस्यहरूको समृद्धि हासिल गर्न सीप, प्रविधि र श्रम उपयोग गरी उद्यम विकास, उत्पादन, उत्पादकत्व र बचत वृद्धि गर्ने, कृषि क्षेत्रको समग्र विकास मार्फत उत्पादित बस्तुहरूको संकलन, भण्डारण र प्रशोधन तथा बजारीकरण गर्ने तथा सदस्यहरूको विस्तार गर्दै सहकारी संस्कृतिबाट समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माणमा योगदान पुर्‍याउने उद्देश्यले सहकारी ऐन .... बमोजिम स्थापित यस श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेडको विनियम, ... लाई प्रचलित सहकारी ऐन, नियमावली बमोजिम पुर्नलेखन गर्न आवश्यक भएकोले लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को दफा २३/२५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विनियम लेखन/ पुनर्लेखन गरी मिति .... मा बसेको .... औं प्रारम्भिक भेला / बार्षिक साधारण सभाले तयार गरेको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(१) यस विनियमको नाम श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेडको विनियम/पुनर्लिखित विनियम, ... रहेको छ। (२) यो विनियम लुम्बिनी प्रदेश सरकारको सहकारी दर्ता अधिकारीबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. संस्थाको नाम, ठेगाना

(१) संस्थाको आधिकारिक नाम र ठेगाना देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(क) संस्थाको नामः श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेड रहनेछ।
अंग्रेजीमा .... Co- oprative Limited हुनेछ।

(ख) संस्थाको ठेगानाः– संस्थाको मुख्य कार्यालय .... मा रहनेछ।

(२) संस्थाको देहाय बमोजिमका आधिकारिक सेवाकेन्द्रहरू रहनेछन् (सेवाकेन्द्र भएमा मात्र उल्लेख गर्ने)।

क)........................

ख) ....

ग) ....

सेवाकेन्द्रहरू सदस्य संख्या र सदस्यको आवश्यकता अनुरुप नियमनकारी निकायबाट अनुमति लिई सेवाकेन्द्र थप गरी सञ्चालन गर्न सकिने छ।

(३) सामान्यतया कार्यालय राख्दा समान प्रकृतिको अर्को सहकारी संस्था रहेको भवन प्रयोग गरिने छैन।

(४) संस्थाको ठेगाना परिवर्तन गर्नु परेमा सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालयबाट स्वीकृती लिई गरिने छ र सो को सूचना अनिवार्य रुपमा आफ्ना सदस्यहरू, लुम्बिनी प्रदेशको सहकारी हेर्ने मन्त्रालय, सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय र संस्था सम्बद्ध रहेको सहकारी संघहरूमा दिइनेछ।

(५) संस्थाको साइनबोर्डमा स्पष्ट बुझिने गरी संस्थाको नाम, ठेगाना, स्वीकृत प्रतीक चिन्ह, कार्यक्षेत्र र सम्पर्कका लागि फोन, इमेल, वेभ साईट, पोष्ट बक्स आदि उल्लेख गरिनेछ।

(६) सम्पर्क वा पत्राचारको माध्यममा गरिने परिवर्तनको सूचना सबै सदस्य र सम्बद्ध सबै नियमनकारी निकाय तथा सहकारीका संघहरूमा गराइनेछ।

(७) संस्थाको कार्यालयमा सबैले देख्ने ठाँउमा निम्न कुराहरू खुलेको सूचना राखी सम्बन्धित सबैलाई सुसूचित गरिनेछः

(क) संस्थाको प्रमुख कारोबार।

(ख) कुल सदस्य संख्याः–

(ग) कारोबारको विवरणः– यस अन्तर्गत कूल संकलित शेयर पूँजी, कूल निक्षेप, कूल लगानी र कारोबारबाट भएको लाभांश उल्लेख गरिनेछ। यस्तो विवरण लेखापरीक्षण गरेको गत आर्थिक वर्षको श्रेस्ताको आधारमा राखिनेछ।

घ) लिने दिने व्याज दर

(ङ) सञ्चालक तथा लेखा समितिका पदाधिकारीको नाम, ठेगाना र सम्पर्क फोन।

८) संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप अनुसूची – १ बमोजिमको हुनेछ।

३.परिभाषाः- विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विनियममा

(क) "ऐन" भन्नाले लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ सम्झनु पर्छ, सो शब्दले सहकारी ऐन, २०७४ लाई समेत जनाँउदछ।

(ख) "नियमावली" भन्नाले लुम्बिनी प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ सम्झनु पर्छ, सो शब्दले सहकारी नियमावली,२०७५ लाई समेत जनाँउदछ।

(ग) "दर्ता अधिकारी" भन्नाले ऐनको दफा ७६ बमोजिम तोकिएको दर्ता अधिकारी सम्झनुपर्दछ र सो शब्दले निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकृत समेतलाई जनाउनेछ।

(घ) "संस्था" भन्नाले श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेड लाई सम्झनुपर्दछ।

(ङ) "सदस्य" भन्नाले दफा ८, १० वा १४ बमोजिम संस्थाको सदस्यता प्राप्त गरेको व्यक्ति सम्झनु पर्छ।

(च) "साधारण सभा" भन्नाले संस्थाको प्रारम्भिक, बार्षिक र विशेष साधारणसभा सम्झनु पर्छ ।

(छ) "समिति" भन्नाले दफा ३४ बमोजिम गठन भएको संस्थाको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ।

(ज) "लेखा सुपरिवेक्षण समिति" भन्नाले दफा ३८ बमोजिम गठन भएको संस्थाको लेखा सुपरिवेक्षण समितिलाई सम्झनु पर्दछ।

(झ) "सञ्चालक" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनुपर्दछ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष समेतलाई जनाउनेछ।

(ञ) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ।

(ट) "व्यवस्थापक" भन्नाले दफा ४६ बमोजिम नियुक्त संस्थाको व्यवस्थापक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सम्झनुपर्छ

(ठ) "विनियम" भन्नाले श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेडको विनियम / पुर्नलिखित विनियम .... सम्झनु पर्दछ।

(ड) "शेयर" भन्नाले संस्थाको शेयर पूँजीको विभाजित अंशलाई सम्झनु पर्दछ।

(ढ) "शेयर प्रमाण पत्र" भन्नाले शेयर किन्ने व्यक्तिलाई सो बापत संस्थाबाट दिइएको निस्सालाई सम्झनु पर्दछ।

(ण) "बचत परिचालन" भन्नाले सदस्यहरूवाट बचत संकलन गर्ने र सदस्यहरूमा ऋण लगानी गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ।

(त) "बचत निक्षेप" भन्नाले सदस्यहरूले पूर्व निर्धारित दरमा व्याजको रुपमा लाभ प्राप्त गर्ने गरी संस्थामा जम्मा गरेको रकमलाई सम्झनु पर्दछ।

(थ) "ऋण" भन्नाले संस्थाले निश्चित सर्त र सम्झौताको आधारमा भविष्यमा निर्धारित दरमा व्याज बापतको रकम समेत थप गरी फिर्ता बुझाउने रकमलाई सम्झनु पर्दछ साथै सो शब्दले ऐनको दफा ५१ को अधिनमा रही ऋणको रुपमा प्राप्त गरेको रकम समेतलाई सम्झनुपर्दछ।

(द) "उप-समिति" भन्नाले संस्थाद्वारा यस विनियम बमोजिम गठित उपसमितिहरूलाई सम्झनुपर्दछ । साथै सो शब्दले कुनै निश्चित कार्य गर्नका लागि अवधि तोकी गठन गरिएको उप-समिति समेतलाई जनाउनेछ।

(ध) "तोकेबमोजिम वा तोकिएबमोजिम" भन्नाले संस्थाको विनियम बमोजिम स्विकृत नीति/नियममा उल्लेख भएको विषयलाई सम्झनु पर्दछ।

परिच्छेद -२

संस्थाको उद्देश्य, कार्य र कार्यक्षेत्र

४. उद्देश्यः- संस्थाको मुख्य उद्देश्य निम्नानुसार रहेका छन्: (सहकारीको प्रकृति अनुसारका उद्देश्यहरू लेख्ने)

(क) सहकारी मूल्य मान्यता एवं सिद्धान्तमा आधारित क्रियाकलाप सञ्चालन गरी समृद्ध र न्यायपूर्ण समाजको निर्माणमा योगदान पुऱ्याउने।

(ख) उत्पादक सहकारी, किसान तथा उद्यमी, व्यवसायीहरूको विभिन्न कृषिका उत्पादन सङ्कलन, भण्डारण, प्रशोधन र मूल्य श्रृङ्खलामा वृद्धि गरी बजारीकरणको सुनिश्चितता गर्ने।

(ग) सदस्यहरूबीचको सहयोग, सद्भाव र एकतामा अभिवृद्धि गरी सामाजिक पूँजी निर्माणमा योगदान पुऱ्याउने।

(घ) सम्मुनत, कृषि उन्मुख अर्थतन्त्र सहितको कृषकहरूको समान अवसर प्राप्त, स्वास्थ्य, कृषि शिक्षा, सदस्यहरूको मर्यादित र उच्च जीवनस्तर सुदृढीकरण गर्ने।

(ङ) सदस्यहरूको आवश्यकता, क्षमता र सम्भावनाका आधारमा लगानी गरी उद्यम व्यवसायहरूको विकास गर्ने।

(च) वित्तीय मध्यस्थता मार्फत् बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट कर्जा प्राप्त गरी कृषि क्षेत्रहरूमा लगानी अभिवृद्धि गर्ने। गुणस्तरीय सदस्य पूँजी निर्माण, उद्यमशीलता र खेर गएको भूमिको पूर्ण उपयोग गरी उत्पादन श्रृखलाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।

(छ) विशिष्टकृत संघको सदस्यता लिने साथै उद्यमशिलता तथा व्यवसाय विस्तार गर्ने

(ज) विभिन्न खेती सञ्चालन, सङ्कलन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा सदस्य लाई जोडि आर्थिक विकासमा टेवा पुऱ्याउने।

(झ) सहकारी ऐन, सहकारी नियमावलीको अधिनमा रही अन्य कार्यहरू गर्ने ।

५. कार्यहरू

(१) संस्थाले विनियमको दफा ४ बमोजिमका उद्देश्यहरू प्राप्त गर्न प्रचलित ऐन, नियम निर्देसिकाको पूर्ण पालना गरी निम्न कार्यहरू गर्नेछः–

(संस्थाको उद्देश्य र प्रकृति अनुसारका कार्यहरू बुँदागत रुपमा उल्लेख गर्ने)

(क)

(ख)

(ग)

(२) उपदफा १ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रचलित कानुन बमोजिम कुनै निकायको स्वीकृति लिनुपर्ने सेवा वा व्यवस्थाको हकमा संस्थाले सम्बन्धित निकायको स्वीकृति लिएपछि मात्र प्राप्त स्वीकृति शर्त–बन्देज अन्तर्गत रही त्यस्तो सेवा वा व्यवसाय सञ्चालन गर्नेछ।

६.सहकारीका सिद्धान्त

क) सहकारीका निम्न सात सिद्धान्तहरूको अनुसरण गर्ने र गराउने गरी संस्थाका क्रियाकलापहरू निर्देशित हुनेछन्।

१) स्वैच्छिक तथा खुला सदस्यता,

२) सदस्यद्वारा प्रजातान्त्रिक नियन्त्रण,

३) सदस्यहरूको आर्थिक सहभागिता,

४) स्वायत्तता तथा स्वतन्त्रता,

५) शिक्षा, तालिम र सूचना,

६) सहकारीहरूबीच पारस्पारिक सहयोग र

७) समुदायप्रति चासो।

(बचत तथा ऋण सहकारीले विश्व ऋण परिषदका द्वारा प्रतिपादित ९ वटा सिद्धान्तहरूलाईपनि लेख्न सक्नेछन्)

७) कार्यक्षेत्र

यस संस्थाको कार्यक्षेत्र लुम्बिनी प्रदेशको ....जिल्लाको ....स्थानीय तहरूको ....भित्र सिमित रहनेछ। कार्यक्षेत्र विस्तार गर्नु परेमा दर्ता अधिकारीको स्वीकृति लिई विस्तार गर्न सकिनेछ।

परिच्छेद — ३

सदस्यता

८. संस्थाको सदस्य

(१) देहायका प्राकृतिक व्यक्तिहरू संस्थाको सदस्य हुनेछनः

(क) संस्था दर्ताको लागि निवेदन दिने व्यक्तिहरू,

(ख) दफा ९ बमोजिमको योग्यता पुगेका तथा दफा १० बमोजिम सदस्यता वा दफा १४ बमोजिम पुन सदस्यता प्राप्त गरेका व्यक्तिहरू।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारका निकाय, स्थानीय तहका साथै संस्थाको कार्य क्षेत्रभित्रका सहकारी विद्यालय र सामुदायीक विद्यालय, गुठी, स्थानीय क्लव तथा अन्य गैह्र नाफामूलक संस्था, उत्पादन र सेवामूलक संस्था,स्थानीय तहमा गठन भएका उपभोक्ता समुहहरू संस्थाको सदस्य हुन बाधा पर्ने छैन।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम सदस्य हुन चाहने सदस्यहरूले तोकिएको ढाँचामा आवेदन दिनु पर्नेछ।

९. सदस्यताको योग्यता

(१) संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्न देहायको योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछः

(क) नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको,

(ख) संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र स्थायी रुपमा वा कम्तीमा दुई वर्षदेखि नियमितरुपमा बसोबास गरेको,

(ग) संस्थाको मुख्य व्यावसायिक सेवा आवश्यक हुनुका साथै उपयोग गर्न सक्ने अवस्थामा रहेको,

(घ) संस्थासँग प्रतिस्पर्धा हुनेगरी संस्थाको कार्य योजनामा गर्ने भनिएको कारोबार नभएको,

(ङ) यस विनियममा उल्लेख भएबमोजिम सदस्यको उत्तरदायित्व बहन गर्न स्वीकार गरेको,

(च) समान प्रकृतिको अन्य कुनै सहकारी संस्थामा सदस्य नरहेको,

(छ) प्रचलित कानूनले अयोग्य नठहरिएको,

(ज) संस्थाको स्वीकृत विनियम बमोजिम सदस्यता शुल्क बुझाएको र शेयर खरिद गरेको।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानून बमोजिम पहिचान तथा सन्तुष्टि हुन नसकेको खण्डमा सदस्यताको योग्यता नपुगेको मानिनेछ ।

१०. सदस्यताको लागि निवेदन र प्राप्ति

यस विनियमको दफा ९ बमोजिमको योग्यता पुगेका व्यक्तिहरूबाट तोकिएको ढाँचामा प्राप्त निवेदन स्वीकृत भएपछि निवेदकले दफा २२ बमोजिमको प्रवेश शुल्क बुझाई सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछन्। यसरी सदस्यता प्राप्त गर्नेलाई दफा २४ बमोजिमको शेयर प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ।

११. सदस्यताको अन्त्य

(१) देहायका अवस्थामा कुनै व्यक्ति वा संस्थाको सदस्यता कायम रहने छैनः-

(क) तोकिएको अवधिभित्र शेयरको पूरा रकम चुक्ता नगरेमा।

(ख) सदस्यको मृत्यु भएमा।

(ग) मगज बिग्रिएको प्रमाणित भएमा।

(घ) नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोग अदालतबाट प्रमाणित भई सजाँय पाएमा।

(ङ) राजिनामा स्वीकृत भएमा।

(च) सम्पूर्ण शेयर हस्तान्तरण गरेमा वा फिर्ता लिएमा।

(छ) विनियमको दफा १२ अनुसार सदस्यबाट निष्कासन भएमा।

(ज) संस्था विघटन भएमा वा खारेजीमा परेमा।

(झ) साधारण सभाले संस्थाको उद्देश्य वा हित विपरीत कार्य गरेको ठहर गरेमा ।

(ञ) विनियमको दफा ९ बमोजिम योग्यता नभएमा वा नरहेमा।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भए तापनि कुनै सदस्यले संस्थाबाट प्राप्त गरेको ऋण वा संस्थालाई तिर्नु पर्ने बाँकी बक्यौता भुक्तानी गर्न बाँकी रहेछ भने त्यस्तो सदस्यले र त्यस्तो सदस्यको तर्फबाट धितो वा जमानत बस्ने अरु कुनै सदस्यले संस्थाको सदस्यताबाट राजीनामा गर्न पाउनेछैन। राजीनामा स्वीकृत भइसकेको रहेछ भने पनि निजले संस्थालाई तिर्नुपर्ने दायित्वबाट उन्मुक्ति पाउने छैन।

१२. सदस्यको निष्काशन

(१) सञ्चालक समितिले छानविन गरी एवं सफाइको मौकासमेत दिई कुनै सदस्यलाई निम्न आधारमा बहुमतको निर्णयले सदस्यताबाट निष्काशन गर्न सकिनेछः–

(क) संस्थाको सञ्चालन र प्रगतिमा हानी हुने कुनै किसिमको कार्य गरेमा।

(ख) संस्थाको स्वीकृत नीति नियमको बर्खिलापमा काम गरेमा।

(ग) संस्थाको प्रतिष्ठामा आँच आउने खालको कार्य गरेमा।

(घ) संस्थाको चल अचल सम्पत्ति हिनामिना गरेको प्रमाणित भएमा।

(ङ) आफू आवद्ध रहेको समूहले निजलाई समूहबाट हटाउने वा निजलाई सदस्यताबाट निष्काशन गर्ने निर्णय गरी समिति समक्ष गरेको सिफारिस सञ्चालक समितिले स्वीकृत गरेमा।

(च) विनियममा व्यवस्था भएबमोजिम सदस्य हुन आवश्यक योग्यता नरहेमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै सदस्यलाई सञ्चालक समितिले निष्काशन गर्नुअघि सम्बन्धित सदस्यलाई आफूलाई लागेको आरोप सम्बन्धमा स्पष्टीकरण दिने र आरोपको खण्डन गर्ने वा आवश्यक प्रमाण प्रस्तुत गर्न बढीमा ३५ दिनको म्याद दिइनेछ।

(३) छानविनको क्रममा समितिको बहुमतको निर्णयले सम्बन्धित सदस्यलाई निलम्बन गरी संस्थाबाट कुनै खास सेवा वा सुविधा उपलब्ध गर्न नपाउने गरी बढीमा एक वर्षसम्मको लागि बन्देज लगाउन सक्ने छ।

(४) उपदफा (१) र (२) अनुसारको निर्णयमा चित्त नबुझेमा सदस्यले साधारणसभा समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्ने छ र साधारणसभाको निर्णय पनि चित्त नबुझ्ने सदस्यले दर्ता अधिकारी समक्ष उजुरी गर्न सक्ने छ र तत्सम्बन्धमा दर्ता अधिकारीले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१३. सदस्यताबाट राजीनामा

(१) कुनै सदस्यलाई संस्थाको सेवा तथा सुविधा आफूलाई आवश्यक छैन भन्ने लागेमा सदस्यताबाट राजीनामा दिन सक्नेछ।

तर, सदस्यता छाड्न चाहने सदस्यले संस्थाबाट लिएको ऋण वा अन्य कुनै बाँकी बक्यौता चुक्ता गर्न बाँकी रहेको खण्डमा त्यस्तो सदस्य र त्यस्तो सदस्यको जमानत बस्ने कुनै पनि सदस्यले राजीनामा दिन पाउनेछैन।

(२) सदस्य र त्यस्तो सदस्यको जमानत बस्ने सदस्यको राजीनामा स्वीकृत भईसकेको रहेछ भने पनि त्यस्तो व्यक्तिले संस्थालाई तिर्नु बुझाउनुपर्ने दायित्वबाट छुट पाउनेछैन ।

(३) सदस्यताबाट दिएको राजीनामा समितिबाट स्वीकृत भई संस्थाको सदस्यताबाट हटेको व्यक्तिले पुनः सदस्यता प्राप्त गर्न चाहेमा रीतपूर्वक संस्थामा निवेदन दिएमा पुनः सदस्यता प्राप्त गर्न सक्नेछ।

१४. पुनः सदस्यता

विनियमको दफा ११ बमोजिम सदस्यताको अन्त्य भएका सदस्यहरूले पुनः सदस्यता लिन चाहेमा दफा ९ बमोजिम योग्यता पुगेको अवस्थामा पुनः सदस्यता लिन सक्नेछन्।

१५. सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछः-

(क) एक सदस्य एक मतको मताधिकार प्रयोग गर्ने।

(ख) साधारणसभाबाट निर्वाचित भई संस्थाको व्यवस्थापनको नेतृत्व लिने वा सरिक हुने।

(ग) संस्थामा नियमित रुपमा बचत गर्ने र सोमा निर्धारित व्याज प्राप्त गर्ने।

(घ) संस्थाको वचत तथा ऋण नीतिको आधारमा ऋण प्राप्त गर्ने र सोको किस्ताबन्दी रुपमा साँवा तथा व्याज नियमित रुपमा भुक्तानी गर्दै जाने।

(ङ) सदस्य एवं समूहको हितमा सञ्चालकहरूलाई आवश्यक सल्लाह र सहयोग पुऱ्याउने।

(च) संस्थाको साधारण सभामा सहभागी भई छलफलमा भाग लिने तथा संस्थाको गतिविधिका बारेमा सुझाव वा प्रश्न गर्ने।

(छ) साधारण सभाले गर्नुपर्ने निर्णयमा आफ्नो मतको प्रयोग गर्ने।

(ज) संस्थाले सदस्यका लागि सञ्चालन गरेका सुविधाको उपभोग गर्ने।

(झ) सहकारीका प्रचलित कानून र सर्वमान्य सिद्धान्त बमोजिम संस्था नचलेको अवस्थामा संस्थाको स्वीकृत विनियम बमोजिम संस्था शुद्धीकरणको कार्यमा क्रियाशील हुने।

१६. सदस्यता खुला रहने

सहकारीका मूल्य, मान्यता, सिद्धान्त र साझा बन्धनका आधारमा विनियममा उल्लेखित योग्यता पुगेको व्यक्तिहरूको लागि सदस्यता प्राप्ति र अन्त्य सम्बन्धी व्यवस्था सँधै खुला रहनेछ।

१७. सदस्यता प्राप्ति, पुनः प्राप्ति र राजीनामा स्वैच्छिक हुने

यस संस्थाको सदस्यता प्राप्ति, पुनः प्राप्ति र राजीनामा कुनै किसिमको डर, धाक, धम्की, पूर्वाग्रह वा प्रलोभनका आधारमा नभई सदस्यको स्वतन्त्र विवेकको आधारमा हुनेछ।

परिच्छेद — ४
पूँजी परिचालन

१८. शेयर पूँजी

(१) संस्थाको सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक रकम यथाशक्य सदस्यहरूले दफा १९ बमोजिम सदस्यताको शर्तस्वरुप र दफा २० बमोजिम स्वेच्छाले खरिद गरेको शेयर वापतको पूँजीको रुपमा जुटाइनेछ।

(२) संस्थाको एक शेयरको मूल्य रु.१००।– (रुपियाँ एक सय) हुनेछ । संस्थाको कुल शेयर पुँजी रु..................... (अक्षेरुपी ....) मात्र हुनेछ ।

(३) संस्थाले सार्वजनिक रुपमा विज्ञापन गरी शेयर बिक्री गर्ने छैन ।

(४) संस्थाले अर्को प्रारम्भिक सहकारी संस्थाको शेयर खरिद गर्ने छैन ।

(५) संस्थाले वाणिज्य बैंक वा वित्तीय संस्था वा अन्य कम्पनीको शेयर खरिद गर्न सक्ने छैन। तर सहकारी बैंक वा सहकारी संघको शेयर खरिद गरी सहकारीको विकासमा योगदान पुऱ्याउन सक्नेछ।

(६) संस्थाले संकलित पूँजीको आधारमा साधारण सभाबाट निर्णय गरी सहकारी दर्ता अधिकारीको स्वीकृति लिई पूँजी वृद्धि गर्न सक्नेछ।

१९. सदस्य बन्न कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्ने

कुनै पनि व्यक्तिले यस संस्थाको सदस्य बन्नको लागि कम्तीमा एक शेयर खरिद गर्नुपर्नेछ।

२०.थप शेयर खरिद गर्न सक्ने

संस्थाको शेयर सदस्यले कम्तिमा एक कित्ता देखि अधिकतम कुल शेयर पूँजीको २० प्रतिशत नबढ्ने गरी शेयर खरिद गर्न सक्नेछ।

२१. शेयर फिर्ता वा हस्तान्तरण

(१) कुनै सदस्यको सदस्यता कायम नरहेमा निजले शेयर खरिद गरी संस्थामा लगानी गरेको रकम, सोको लाभांश, वचत र वचतको व्याज लगायत निजले प्राप्त गर्नुपर्ने रकम संस्थाले हिसाब जाँच गरी फिर्ता दिनुपर्नेछ।

(२) संस्थाले कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा वा निजको निको नहुने गरी मगज बिग्रिएको प्रमाणित भएमा निजको नाउँमा रहेको र संस्थाबाट निजलाई प्राप्त हुने हक निजले कुनै हकवाला मनोनित गरेको रहेछ भने सो हकवालालाई र सो हकवाला नभए प्रचलित कानून बमोजिमको हकवालाको नाउँमा नामसारी गरिदिनेछ।

२२. प्रवेश शुल्क

कुनै व्यक्ति वा संघसंस्थाले यस सहकारीको सदस्यता लिन चाहेमा पछि फिर्ता नहुने गरी रु.........।–(अक्षेरुपी ....रुपैयाँ) मात्र प्रवेश शुल्क बापत बुझाउनु पर्नेछ।

२३. कृत्रिम छेकबार नलगाइने

(१) संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्न चाहने व्यक्तिलाई दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम योग्यता नपुगेको वा उपदफा (२) मा उल्लिखित अवस्था भएकोमा बाहेक दफा १९ बमोजिम एक शेयर खरिद गर्न वा दफा २२ बमोजिम बुझाउनुपर्ने प्रवेश शुल्कको रकम बढी राखेर वा औपचारिक वा अनौपचारिक रुपमा अघि र अहिलेको हिसाब मिलाउने वा अन्य कुनै प्रकारको सम्पत्तिको निहुँमा खुला सदस्यताको सर्वमान्य सहकारी सिद्धान्त विपरीत कृत्रिम छेकवार लगाइने छैन।

(२) कुनै निवेदकले उपदफा (१) बमोजिम आफूलाई कृत्रिम छेकवार लगाइएको भन्ने लागेमा साधारण सभा एवं दर्ता अधिकारी समक्ष उजुरी दिन सक्नेछ।

२४. शेयर प्रमाण–पत्र

(१) संस्थाले सदस्यहरूलाई शेयर खरिद गरेवापत अनुसूची–२ बमोजिम संस्थाको छाप लागेको र अधिकार प्राप्त पदाधिकारीको हस्ताक्षर भएको शेयर प्रमाण पत्र जारी गर्नेछ । शेयर प्रमाणपत्र हराएमा वा नासिएमा रु...............।– (अक्षेरुपी .... रुपैयाँ) मात्र तिरी सदस्यले अर्को प्रमाणपत्र प्राप्त गर्न सक्नेछन्।

(२) सदस्यहरूलाई शेयर प्रमाण-पत्र उपलब्ध नगराई बचत संकलन तथा ऋण लगानी गर्ने कार्य गरिनेछैन।

२५. सदस्यको दायित्व सीमित हुने

(१) सदस्यको दायित्व आफूले लिएको शेयर रकमसम्म मात्र सीमित रहनेछ।

(२) संस्थाको विनियमको पालना गर्नु सम्पूर्ण सदस्यहरूको दायित्व हुनेछ।

परिच्छेद — ५

साधारणसभा

२६. प्रारम्भिक साधारणसभा

(१) तदर्थ सञ्चालक समितिले संस्था दर्ता भएको मितिले तीन महिनाभित्र संस्थाको प्रारम्भिक साधारण सभा सम्पन्न गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिले प्रारम्भिक साधारण सभा नबोलाएको अवस्थामा कुनै सदस्यले प्रारम्भिक साधारण सभा बोलाइदिन सम्बन्धित नियमनकारी निकायमा निवेदन दिएमा वा त्यस्तो निवेदन नदिएमा पनि दर्ता अधिकारीले सहकारी ऐन, नियम अनुसार प्रारम्भिक साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ।

(३) संस्थाको कूल सदस्य संख्याको ५१ प्रतिशत सदस्यहरूको उपस्थिति भएमा प्रारम्भिक साधारणसभा सञ्चालन गर्न गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ।

(४) प्रारम्भिक साधारण सभाले देहायका कार्यहरू गर्नेछः-

(क) सभाको सभापतिको चयन गर्ने।

(ख) अघिल्लो दिनसम्मको संस्थाको काम कारवाहीको हरहिसाबको जानकारी लिने/दिने ।

(ग) सभामा पेश भएका प्रारम्भिक प्रतिवेदनमाथि छलफल गर्ने र निर्देशन दिने।

(घ) विनियममा भएको व्यवस्था बमोजिम बनेको निर्वाचन समितिले विनियममा उल्लेख भएबमोजिम पदावधि रहने गरी सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने।

(ङ) विनियममा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने।

२७. वार्षिक साधारणसभा

(१) संस्थाका सम्पूर्ण शेयर सदस्य भएको एउटा साधारणसभा हुनेछ । प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले बढीमा ६ महिनाभित्र सञ्चालक समितिले वार्षिक साधारण सभा बोलाउनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम वार्षिक साधारण सभा नबोलाइएको अवस्थामा कुनै सदस्यले त्यस्तो सभा बोलाउन दर्ता अधिकारी समक्ष निवेदन दिएमा वा नदिएमा पनि उपदफा (१) मा तोकिएको म्याद समाप्त भएको मितिले ३५ दिनभित्र दर्ता गर्ने अधिकारी वा निजले तोकेको व्यक्तिले त्यस्तो सभा बोलाएमा सभा सञ्चालनमा चाहिने सम्पूर्ण सहयोग एवं आर्थिक दायित्व संस्थाबाट व्यहोरिनेछ।

(३) उपदफा (१) र उपदफा (२) बमोजिम वार्षिक साधारण सभा बोलाउँदा सभा हुने स्थान, समय र मिति तथा छलफलका विषयहरू समेत खुलेको विवरण कम्तीमा एक्काईस (२१) दिन अगावै सदस्यहरूलाई सार्वजनिक रुपमा सूचना दिनुपर्ने कर्तव्य सञ्चालक समितिले निर्वाह गर्नेछ । यस प्रकारको सूचना संस्थाले ओगटेको कार्यक्षेत्रका प्रत्येक स्थानीय तहको एक सार्वजनिक स्थानमा टाँस गरी सोको मुचुल्कासमेत तयार गर्ने र राष्ट्रियस्तरको पत्रिकामा प्रकाशित गरी सदस्यहरूलाई सूचित गर्नुपर्नेछ।

(४) वार्षिक साधारण सभाको गणपूरक संख्या त्यस्तो सभाको कुल सदस्य संख्याको ५१ प्रतिशत हुनेछ।

(५) पहिलोपटक बोलाईएको साधारणसभामा गणपूरक संख्या नपुगेमा त्यसको ७ दिनभित्र दोस्रो पटक साधारणसभा बोलाउनु पर्ने छ । यसरी बोलाईएको साधारणसभाको गणपुरक संख्या सञ्चालक समितिको बहुमत र एकतिहाई साधारण सदस्यको उपस्थितिलाई मानिनेछ।

(६) वार्षिक साधारण सभाको सभापतित्व समितिको अध्यक्षले गर्नेछ। अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्षले र निजको पनि अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरूले आफूहरूमध्येबाट छानेको सदस्यले सभाको सभापतित्व गर्नेछ।

(७) वार्षिक साधारण सभामा छलफल गरिने सबै विषयहरू प्रस्तावको रुपमा पेश गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो प्रस्ताव सभामा उपस्थित सदस्यहरूको बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ। मत बराबर भएमा सभापतिले निर्णायक मत दिनेछ।

(८) वार्षिक साधारणसभा गर्दा सहकारी संस्थाको साधारणसभा कार्यव्यबस्था कार्यविधी अनुरुप प्रदेश सहकारी ऐन, नियमावलीसँग नबाझिने गरी गरिने छ।

२८. विशेष साधारणसभा

(१) ऐन तथा नियमावलीमा उल्लेख भएबमोजिमको अवस्था र विधिअनुसार संस्थाको विशेष साधारण सभा बस्नेछ।

(२) उपदफा (१) को अवस्थाको साथै संस्थाको कार्यसञ्चालनको सिलसिलामा जुनसुकै महत्वपूर्ण निर्णय गर्नुपर्ने वा त्यस्तो निर्णयका लागि आवश्यक लेखाजोखा वा प्रस्तावको मस्यौदा गर्नु अगावै सैद्धान्तिक स्वीकृति वा मार्गदर्शन लिनुपर्ने अवस्थामा समितिले विशेष साधारणसभा बोलाउन सक्नेछ।

२९. साधारण सभाको बैठक

(१) साधारणसभाको बैठक डाकिएको समयमै प्राप्त गर्ने गरी एस.एम.एस., एफ एम. रेडियो, पत्रपत्रिका लगायत सम्भव भएसम्म स्थानीय सञ्चारका बहुमाध्यमबाट दिनुपर्नेछ।

(२) सधारणसभाको बैठकमा सदस्यहरू साक्षात् उपस्थित हुनुपर्नेछ।

(३) समितिले साधारणसभाको बैठकमा पेश गर्ने विषयको प्रस्तावका साथै निर्णयमा पुग्न सहयोगी कागजात सदस्यहरूलाई बैठक बस्ने दिनअगावै यथाशक्य उपलब्ध गराउनु पर्दछ वा सजिलै उपलब्ध हुनसक्ने गरी व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ।

(४) ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्था अनुसार सदस्य संख्या दुई हजार नाघेपछि एकै स्थानमा सबैजना जम्मा भएर साधारण सभाको बैठक गर्न असुविधा भएमा संस्थाको सेवाकेन्द्र र प्रत्येक स्थानीय तहका वडा वा पायक पर्ने स्थानमा समान कार्य सूची राखी साधारणसभा डाक्नुपर्नेछ । यसरी साधारण सभा आयोजना गर्दा प्रत्येक स्थानमा सञ्चालक तथा लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरू सबैलाई उपस्थितिको लागि सूचना गर्नुपर्दछ।

(५) उपदफा ४ बमोजिम बसेको बैठकबाट साधारण सभाको अन्तिम बैठकमा भाग लिनका लागि प्रत्येक सेवाकेन्द्र र वडा वा स्थानको बैठकको अध्यक्षता गर्ने सदस्य सहित

सदस्य संख्याको आधारमा १:१० को अनुपातमा प्रतिनिधिहरूको छनौट गरिनेछ। प्रतिनिधीहरूको छनोट प्रजातान्त्रिक पद्धतिबाट हुनेछ।

(६) उपदफा ४ बमोजिमका बैठक सम्पन्न भएको सात दिनभित्र उपदफा ५ बमोजिम छानिएका प्रतिनिधिहरू जम्मा भई संस्थाको साधारण सभाको अन्तिम बैठक बस्नेछ ।

(७) साधारण सभाको अन्तिम बैठकको निर्णयलाई संस्थाको साधारण सभाको निर्णय मानिनेछ र सञ्चालक समितिको अतिरिक्त प्रत्येक सेवाकेन्द्र/ वडा/ स्थानबाट छानिएका कम्तीमा २/२ जना प्रतिनिधिहरूले निर्णय प्रमाणित गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(८) साधारण सभाको बैठक सम्बन्धमा अन्य व्यवस्था संस्थाको साधारणसभा सञ्चालन कार्यविधि तथा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोके बमोजिमको हुनेछ।

३०. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन्ः–

(क) सञ्चालक समितिका पदाधिकारीलाई हटाउने वा समिति वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको विघटन गर्ने। निर्वाचन समितिले सञ्चालन गरेको निर्वाचन कार्यक्रममा सहभागी भई निर्धारित पदावधिका लागि सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने।

(ख) सञ्चालक समिति तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको प्रतिवेदन उपर छलफल गरी निर्देशन दिने।

(ग) सहकारी ऐन, नियम बमोजिम विनियम संशोधनको प्रस्ताव उपर छलफल गरी निर्णय गर्ने।

(घ) मिनाह सम्बन्धी प्रस्ताव उपर छलफल र निर्णय गर्ने।

(ङ) बजेट उपर छलफल गरी पारित गर्ने।

(च) सञ्चालक समितिले पेश गरेको वार्षिक कार्यक्रम उपर छलफल गरी स्वीकृति प्रदान गर्ने । प्रगति प्रतिवेदन, वार्षिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन, स्थिती विवरण पत्र र आर्थिक विवरणहरूमा समीक्षा गर्ने र पारित गर्ने।

(छ) सदस्य निष्काशन सम्बन्धमा समितिको निर्णय उपर पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय गर्ने।

(ज) वार्षिक हिसाब जाँच गराउन लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्ने र निजको पारिश्रमिक तोक्ने।

(झ) नियमित बचत, आवधिक बचत, ऋणको किसिम र सोको व्याजको प्रतिशत सम्बन्धमा छलफल गरी अनुमोदन गर्ने।

(ञ) विनियम बमोजिम बचत कोष तथा सदस्यले कारोबारमा गरेको योगदानका आधारमा संरक्षण पूँजी फिर्ता कोषबाट थप लाभांश वितरण गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने।

(ट) संस्थाले लिन वा दिन सक्ने अधिकतम ऋण वा धरौटीको सीमा तोक्ने।

(ठ) एक तह माथिको सहकारी संघको सदस्यता लिन निर्देशन दिने तथा केन्द्रीय वा जिल्ला संघको प्रतिनिधित्व गर्न प्रतिनिधि तोक्ने।

(ड) संस्थाको आर्थिक प्रशासन नियमावली, कर्मचारी प्रशासन नियमावली तथा वचत तथा ऋण नीति पारित वा अनुमोदन गर्ने तथा परिमार्जन गर्ने ।

(ढ) साधारण सभाको अध्यक्षले पेश गर्ने अन्य कुनै प्रस्ताव उपर निर्णय गर्ने ।

(ण) दर्ता अधिकारी वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले संस्थामा गरेको निरीक्षण प्रतिवेदन उपर छलफल गर्ने र सञ्चालकहरूलाई निर्देशन दिने।

(त) अध्यक्षको राजीनामा स्वीकृत गर्ने।

(थ) सञ्चालक समितिलाई मार्गदर्शन गर्ने।

(द) संस्थाको विभाजन, एकीकरण, विघटन सम्बन्धी निर्णय गर्ने।

(ध) संस्थाको विवादित विषयहरूमा आवश्यक निर्णय लिने।

(न) संस्था सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने कर्मचारीहरूको दरवन्दी स्वीकृत गर्ने वा थपघट गर्ने।

(२) साधारण सभाको निर्णयहरू प्रमाणित गर्न साधारणसभाले सञ्चालक समिति र सञ्चालक समिति भन्दा कम्तिमा १ जना बढी हुनेगरी शेयर सदस्यहरू छनौट गर्नेछ। तर दफा २९ को उपदफा ४, ५ र ६ मा व्यवस्था भए अनुसारको साधारण सभाको निर्णय दफा २९ को उपदफा ७ मा उल्लेख भएअनुसार हुनेछ। निर्णय पुस्तिका सुरक्षित राख्नुपर्ने दायित्व संस्थाका व्यवस्थापक वा अध्यक्ष स्वयंले जिम्मा लिनुपर्नेछ।

(३) संस्था बिघटन, एकीकरण वा विभाजन गर्नुपर्ने भएमा सहकारी ऐन, नियम बमोजिमको प्रक्रिया पुऱ्याई गरिनेछ।

३१. साधारण सभाको निर्णय अनिवार्य हुने

यस विनियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाएको विषयमा साधारणसभाको निर्णय अनिवार्य हुनेछः-

(क) संस्थाको कार्य सञ्चालनको लागि मानवश्रोत व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन, परामर्शदाता नियुक्ति लगायतका आवश्यक कार्यविधिहरू बनाउने।

(ख) संस्थाले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहका निकाय अन्य सहकारी संघ/संस्था, गैरसरकारी संघ/संस्था सँगको साझेदारीमा कुनै काम गर्ने सम्बन्धमा निर्णय लिने।

(ग) निजि क्षेत्रको कुनै उद्योग, व्यवसायसँग संस्थाले व्यवसायिक सम्झौता गर्नुपर्ने अवस्थामा त्यस्तो सम्झौताको ढाँचा समेत तोकी पूर्व–स्वीकृती दिने।

(घ) संस्थाले कुनै निकायबाट ऋण लिने वा अन्य दीर्घकालीन भैपरी दायित्व सिर्जना गर्ने।

(ङ) बचत तथा ऋणको व्याजदर निर्धारण गर्ने।

(च) लेखापरीक्षकको नियुक्ति गर्ने र पारिश्रमिक तोक्ने।

(छ) वार्षिक कार्यक्रम, बजेट, अन्य योजना नीति र रणनीति पारित गर्ने र

(ज) सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समिति वा शेयर सदस्यहरूको सुविधा तोक्ने वा संस्थाको खर्चमा निजहरूलाई वैदेशिक सभा, व्यापारमेला वा अवलोकन भ्रमणमा पठाउने।

३२. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठक

(सदस्य संख्या बढी भएका ठूलो कार्यक्षेत्रमा काम गरेका र सेवाकेन्द्रहरू धेरैभएका संस्थाले यस सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था उल्लेख गर्न सकिने)

३३. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकको कार्यहरू

(दफा ३२अनुसार भएका संस्थालेमात्र सो का कार्यहरू उल्लेख गर्ने)

३४. गाँउ/टोल/उपक्षेत्रीय बैठकको कार्यव्यवस्था

(दफा ३२ र ३३ अनुसार भएका संस्थालेमात्र उल्लेख गर्ने)

परिच्छेद — ६
प्रतिनिधिमूलक अङ्गहरू

३५. सञ्चालक समितिको गठन

(१) संस्थाको दैनिक कार्य सञ्चालनका लागि साधारण सभाले १ जना अध्यक्ष, १ जना उपाध्यक्ष, १ जना सचिव, १ जना कोषाध्यक्ष र ....जना सदस्य गरी जम्मा ....जना सदस्य भएको एउटा सञ्चालक समिती गठन गर्नेछ । शेयर सदस्यहरूबाट समितीको निर्वाचन प्रजातान्त्रिक तरिकाले हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निर्वाचन गर्दा कम्तिमा १ जना पदाधिकारी सहित ३३ प्रतिशत महिला निर्वाचित हुने प्रबन्ध मिलाउनु पर्नेछ।

(३) सञ्चालकहरूको पदावधि ४ वर्षको हुनेछ । कुनै पनि व्यक्ती अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष पदमा दुई कार्यकाल भन्दा बढी निर्वाचित हुन सक्ने छैन।

(४) सञ्चालकको पद कुनै कारणबाट रिक्त हुन आएमा बाँकी अवधिका लागि साधारण सभाबाट पूर्ति गरिनेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम उपनिर्वाचन गर्दा उपदफा (३) बमोजिम महिला सदस्यहरू मध्येबाट उम्मेदवार भई निर्वाचित भएको पद रिक्त भएको भए तदनुसार नै गरिनेछ ।

(६) एकाघरपरिवारबाट एकभन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा सञ्चालक तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिको पदमा बहाल रहन पाउने छैनन्।

(७) नयाँ समितिको निर्वाचन नभएसम्म मौजुदा समितिले नै कार्य गर्नेछ।निर्वाचित सञ्चालक समितिका सदस्यहरूको फोटो सहितको तिनपुस्ते विवरण अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा राखिने छ साथै निजहरूका नागरिकताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपी समेत संस्थामा राखुपर्ने छ।

(८) सञ्चालक समिति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित ऐन, कानूनमा तोकिएबमोजिम हुनेछ।

(९) निर्वाचन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संस्थाको निर्वाचन कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।

३६. सञ्चालक समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

(१) समितिले देहाय बमोजिमका कार्यहरू गर्नेछः–

(क) संस्थाको समग्र व्यवस्थापन गर्ने।

(ख) निर्धारित मापदण्डका आधारमा सदस्यता विस्तार गर्ने वा खारेज गर्ने।

(ग) संस्थाको स्वीकृत विनियम एवं बचत र ऋण परिचालन कार्यविधीको अधिनमा रही सहकारी बैंक वा आफू सदस्य रहेको सहकारीका संघबाट ऋण लिने।

(घ) बचत र ऋण परिचालनका लागि बचत तथा ऋण नीति साधारण सभाबाट पारित वा अनुमोदन गराई लागू गर्ने।

(ङ) कारोबारका हरहिसाब अद्यावधिक गरी /गराई सोको विवरण प्रमाणित गर्ने।

(च) उपसमितिहरूको गठन र विघटन गर्ने।

(छ) संस्थाको स्वीकृत दरबन्दीमा योग्यताका आधारमा व्यवस्थापक लगायत अन्य कर्मचारी छनौट गरी नियुक्त गर्ने र तोकिए बमोजिमको तलब, भत्ता एवं सुविधा प्रदान गरी काममा लगाउने।

(ज) संस्था सञ्चालन सम्बन्धमा आवश्यक सम्पूर्ण कानूनी कार्यहरू गर्ने र आवश्यकता अनुसार कानूनी सेवा लिने सम्बन्धी निर्णय गर्ने।

(झ) संस्थाको योजना र वार्षिक बजेट साधारणसभामा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने।

(ञ) सञ्चालक समिति र लेखा सुपरीवेक्षण समितिका रिक्त पद पूर्ति वा सञ्चालकहरूको पदावधि सकिनु अगावै नयाँ समिति निर्वाचनको कार्य निष्पक्ष र स्वतन्त्र ढंगले सम्पन्न गर्न तोकिएबमोजिम निर्वाचन समिति गठन गर्ने।

(ट) विनियममा व्यवस्था भएका प्रावधानका आधारमा प्रक्रियागत ढंगले सभा बोलाउने र सभाको उचित व्यवस्थापन गर्ने।

(ठ) साधारण सभाले निर्देश गरेका वा स्वीकृत गरेका कामहरू गर्ने।

(ड) साधारण सभाबाट लेखापरीक्षकको नियुक्ति गरी संस्थाको हरहिसाबको लेखापरीक्षण गराउने।

(ढ) साधारण सभाको बैठकमा पेश गरिने प्रतिवेदनहरू, बजेट तथा कार्यक्रमहरू, नीतिका मस्यौदाहरू, महत्वपूर्ण निर्णय अनुमोदन आदिको तयारी गर्ने।

(ण) संस्थाको व्यवस्थापन चुस्त राख्न वित्तीय विश्लेषण र अनुगमनको लागि PEARLS अनुगमन पद्धतिको अवलम्बन गर्ने। यसका लागि संस्थाका सञ्चालक, लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारी र कर्मचारीलाई आवश्यकता अनुसार तालिममा सहभागी गराउने व्यवस्था गर्ने।

(त) पदाधिकारी एवं कर्मचारीको ज्ञान, सीप र काममा रुची बढाउन तालिम एवं अध्ययन भ्रमणको कार्यक्रम बनाउने साथै कर्मचारीहरूका लागि Incentive Package को योजना बनाउने।

(थ) कार्यसम्पादन तथा उपलब्धिको आधारमा पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत गर्ने कार्यक्रम बनाउने ।

(द) सञ्चालक समितिका सदस्यहरूको जिम्मेवारी एवं कामको बाँडफाँड गर्ने ।

(ध) सञ्चालक समितिको एक सदस्यको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय ऋण परिचालन उपसमिति गठन गर्ने, अन्य सदस्यहरू शेयर सदस्यमध्येबाट सकेसम्म विषय वस्तुमा दखखल राख्ने व्यक्तिहरू मनोनयन गर्ने।

(न) आवश्यकता अनुसार अन्य उपसमितिहरू गठन गर्ने।

३७. सञ्चालक समितिको बैठक

(१) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशनमा सचिव वा व्यवस्थापकले बोलाउने छ।

(२) समितिको बैठक कम्तिमा महिनाको १ पटक बस्ने छ तर दुई बैठक बीचको अन्तर ४५ दिन भन्दा बढी हुने छैन।

(३) बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले निज उपस्थित नभएमा उपाध्यक्षले र निजसमेत उपस्थित नभएमा सञ्चालकहरू मध्येबाट जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ।

(४) उपनियम (२) को अबधिभित्र बैठक नबोलाएमा बहुमत सदस्यहरूले हस्ताक्षर गरी बैठक बोलाउन अध्यक्ष समक्ष लिखित अनुरोध गर्न सक्नेछन र त्यस्तो अनुरोध प्राप्त भएमा अध्यक्षले सात दिनभित्र बौठक बोलाउनु पर्ने छ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम बैठक नबोलाएको अवस्थामा बहुमत सञ्चालक सदस्यहरू उपस्थित भई सञ्चालक समितको बैठक बोलाउन सक्नेछन्।

(६) उपनियम (५) बमोजिम बोलाईएको बैठकको अध्यक्षता उपस्थित सञ्चालकहरू मध्येबाट चुनिएको सञ्चालकले गर्नेछ।

(७) समितिको बैठकको निर्णय अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिका साथै बहुमत सञ्चालकबाट प्रमाणित गर्नु पर्नेछ।

(८) समितिको बैठकको गणपुरक संख्या समितिको तत्काल कायम रहेको कूल सदस्य संख्याको बहुमत सदस्य संख्या हुनेछ।

३८.लेखा सुपरीवेक्षण समिति

(१) नियमित रुपमा संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षणका साथै आर्थिक कार्यविधिहरूको पालनाबाट संस्थामा वित्तीय सुशासन कायम गराउन ३ सदस्यीय लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्दा कम्तिमा १ जना महिला सदस्य सहित ३ जना साधारण सभाले निर्वाचन गर्नेछ।

(३) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको बैठक बोलाउने अधिकार संयोजकलाई हुनेछ।

(४) लेखा सुपरीवेक्षण समितिका संयोजक वा सदस्यहरूको पदावधि तथा रिक्त पदपूर्ति व्यवस्था सञ्चालक सरह हुनेछ।

(५) एउटै परिवारको एक भन्दा बढी व्यक्ति एकै अवधिमा एउटै सहकारी संस्थाको सञ्चालक वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा सदस्य हुन पाउने छैन।

(६) एउटै व्यक्ति लेखा सुपरीवेक्षण समितिको संयोजक पदमा दुई कार्यकाल भन्दा बढी निर्वाचित हुन सक्ने छैन।

३९. लेखा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीको योग्यता

(१) लेखा सुपरिवेक्षण समितिको संयोजक तथा सदस्य हुन देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनु पर्दछ ।

(क) सम्बन्धित सहकारी संस्थाको सदस्यता लिएको कम्तिमा तीन वर्ष पूरा भएको, तर प्रारम्भिक साधारणसभाबाट निर्वाचित हुने लेखा सुपरिवेक्षण समितीका संयोजक तथा सदस्यहरूको हकमा यो खण्ड लागु हुने छैन।

(ख) संस्थालाई तिर्नु, बुझाउनु पर्ने बेरुजु वा भाखा नाघेको कर्जा वा बक्यौता रकम नरहेको।

(ग) संस्थाले आफै वा अन्य निकायको तर्फबाट आयोजना गरिने लेखापालन वा लेखापरिक्षण सम्बन्धि तालिम लिएको।

(घ) अन्य सहकारी संस्थाको सञ्चालक वा लेखा सुपरिवेक्षण समितिमा नरहेको ।

४०. लेखा सुपरीवेक्षण समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण चौमासिक रुपमा गर्ने र समितिलाई सुझाव दिने।

(२) समिति र उपसमितिहरूले गरेका काम, कारवाही र खर्च संस्थाको विनियम, सहकारी सिद्धान्त र नियमसम्मत छ छैन जाँच गर्ने।

(३) संस्थाको कुनै काम कारबाहीबाट यसका सदस्यहरूलाई हानीनोक्सानी पुग्ने अवस्था भएमा वा लेखापरीक्षणको कार्यमा सञ्चालक तथा व्यवस्थापकबाट उचित सहयोग प्राप्त नभएमा वा सुधारात्मक कदमहरू संस्थामा तुरुन्त अवलम्वन गर्नुपर्ने अवस्था देखिएमा विशेष साधारण सभा बोलाउन समितिसमक्ष अनुरोध गर्ने।

(४) आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदन र समितिको काम कारवाहीको सुपरिवेक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदन साधारण सभासमक्ष अनिवार्य रुपमा पेश गर्ने।

(५) लेखा सुपरीवेक्षण समितिले साधारण सभामा पेश गर्ने प्रतिवेदनमा देहायका विवरण समेटिएको हुनुपर्नेछः

(क) समितिको बैठक बसेको संख्या।

(ख) गत वर्ष दिइएको सुझाव कार्यान्वयनको अवस्था।

(ग) अघिल्लो आर्थिक वर्ष र प्रतिवेदन पेश गरिने आर्थिक वर्षको तुलनात्मक आर्थिक विवरण।

(घ) प्रतिवेदन पेश गरिने आर्थिक वर्षको मुख्य आर्थिक उपलब्धी एवं कमजोर पक्षहरू।

(ङ) सहकारी सिद्धान्तहरू, सहकारी ऐन नियमहरू एवं संस्थाको विनियमका व्यवस्थाहरूको पालनाको अवस्था ।

(च) संस्थाको स्वीकृत बचत तथा ऋण नीति एवं अन्य नीतिहरूको पालनाको अवस्था।

(ज) कर्मचारी व्यवस्थापनका सवल पक्षहरू र दुर्वल पक्षहरू।

(झ) सञ्चालक समितिको कार्यप्रणाली र त्यसमा सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरू।

(ञ) गत वर्ष सम्पन्न लेखापरीक्षणको गुणस्तर र सुधारका सुझावहरू।

(ट) नियमनकारी निकाय वा आफ्नो संस्था आबद्ध रहेको संघले संस्थाको कारोवारको जाँच वा अनुगमन गर्दा देखिएका कैफियत, सञ्चलकहरूलाई दिइएको मुख्य सुझावको विवरण तथा पालनाको अवस्था।

(ठ) संस्था सञ्चलनमा व्यवस्थापन पक्षको समग्र मूल्याङ्कन, प्रभावकारिता, मितव्ययिता, दक्षता, क्रियाशिलता, कर्मचारीको मनोवलको अवस्था, व्यावसायिकता आदि पक्षको मूल्यांकन गर्ने।

४१.समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको सदस्यमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था

(१) देहायका अवस्थामा समिति वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पद रित्त भएको मानिनेछः-

(क) अध्यक्ष बाहेक अन्य पदाधिकारीले अध्यक्षसमक्ष दिएको राजीनामा स्वीकृत भएमा र अध्यक्षको हकमा साधारण सभाले निजको राजीनामा स्वीकृत गरेमा।

(ख) मृत्यु भएमा।

(ग) संस्थालाई जानकारी नदिई संस्थाको कार्य प्रकृतिसँग मेल खाने निजी व्यापार सञ्चालन गरेको प्रमाणित हुन आएमा।

(घ) विनियमको दफा ११, १२ र १३ बमोजिम सदस्यता समाप्त भएमा।

(ङ) समितिको कुनै सदस्य सोही संस्थाको कर्मचारी भई काम गरेमा।

(च) बिना सूचना लगातार ३ वटासम्म बैठकमा अनुपस्थित भएमा।

(छ) ६ महिना भन्दा बढी अवधिका लागि निरन्तर बस्ने गरी विदेश गएमा।

(ज) दफा २१ अनुसारको अवस्था सिर्जना भएमा।

(झ) समान प्रकृतिको अन्य सहकारी संस्थाको सदस्य वा सञ्चालक वा कुनै समिति उप–समितिको पदाधिकारी भएको प्रमाणित हुन आएमा।

तर, उपरोक्त (ग) वा (ज) बमोजिम सञ्चालकको बारेमा निर्णय लिनुअघि निजलाई सफाईको मौका वा उपरोक्त बमोजिमका जिम्मेवारी छाड्ने मनासिव माफिकको समय सीमा प्रदान गर्नुपर्नेछ।

४२. उपसमितिहरूको गठन

(१) संस्थाको कार्य सञ्चालनलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउनको लागि आवश्यकता अनुसार सञ्चालक समितिले देहाय बमोजिमका विषयगत तथा व्यवसायगत उपसमितिहरू गठन गर्न सक्नेछस्।

(क) शिक्षा, तालिम तथा अध्ययन अवलोकन उपसमिति।

(ख) बचत तथा ऋण परिचालन उपसमिति।

(ग)

(लगायत संस्था सञ्चालनको लागि आवश्यक अन्य उपसमितिहरू उल्लेख गर्न सकिने)

(२) सञ्चालक समितिले गठन गर्ने उपसमिति, विषयगत क्रियाकलाप र व्यवसायगत क्रियाकलापलाई व्यवस्थितरुपमा सञ्चालन गर्नका लागि प्रत्येक विषय र व्यवसायको अलग अलग सञ्चालन कार्यविधि निर्माण गरिनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपसमितिहरूको गठन, पदावधी, बैठक, काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था उपदफा (२) बमोजिमको कार्यविधिमा व्यवस्था भएबमोजिम हुनेछ।

(४) उपसमिति सञ्चालक समितिबाट एकजना अनिवार्य संयोजक रहनेगरी आवश्यकता अनुसार अन्य शेयर सदस्यहरूलाई सदस्यमा नियुक्त गरी गठन गरिनेछ।

४३. प्रतिनिधित्व

संस्थाले कुनै संघ, संस्था वा निकायको सदस्यता प्राप्त गरी प्राकृतिक व्यक्ति सरह प्रतिनिधित्व गर्नेछ । यसरी संस्थाले प्रतिनिधित्व गर्दा वा संस्थाले सदस्यता प्राप्त गरेका संघ, संस्था वा निकायमा प्रतिनिधित्व गरी सहभागी हुने व्यक्ति तोक्न सक्नेछ।

परिच्छेद - ७

कार्य सञ्चालन

४४. उत्तरदायित्व श्रृङखला

संस्थाको कार्यसञ्चालनमा नियुक्त कर्मचारीहरू निर्वाचित समितिप्रति र निर्वाचित प्रतिनिधिहरू साधारणसभा प्रति उत्तरदायी रहनेछन्।

४५. सञ्चालकहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछः-

(क) समितिको बैठक तथा साधारण सभाको बैठकको अध्यक्षता गर्ने,

(ख) साधारण सभाद्वारा स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा निर्णय र सञ्चालक समितिका निर्णयहरूको कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(ग) संस्थाको चल, अचल सम्पत्तिको रेखदेख, संरक्षण एवं उचित प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने,

(घ) सञ्चालकहरूलाई आ–आफ्नो जिम्मेवारी वहन गर्न गराउन सहयोग र समन्वय गर्ने साथै आवश्यक निर्देशन दिने,

(ङ) सञ्चालकका कुनै सदस्यले दिएको राजीनामा उचित आधारमा स्वीकृत गर्न वा नगर्न राय साथ समितिमा निर्णयका लागि पेश गर्ने,

(च) संस्थाको काम कारवाहीको सम्बन्धमा आवश्यकता अनुसार अन्य संघ, संस्था वा निकायमा संस्थाको तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने,

(छ) समितिको बैठक नबसेको अवस्थामा आकस्मिक रुपमा कुनै कार्य गर्न आवश्यक भएको र तत्कालमा उक्त कार्य नभए संस्थालाई हानि नोक्सानी हुने भएमा सो कार्य गरी वा गराई आगामी बैठकमा अनुमोदनको लागि पेश गर्ने,

(ज) साधारण सभा तथा समितिको वैठक मा कुनै विषयमा मतदान भै मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने,

(झ) संस्थाको कुनै काम कारवाहीको सम्बन्धमा आवश्यकतानुसार जाँचवुझ वा निरीक्षण गर्ने, गराउने,

(ञ) संस्थालाई नेतृत्व प्रदान गर्ने र यसका लागि सदैव सक्रिय रहने,

(ट) संस्थाको हित तथा उद्देश्य प्राप्तिका लागि आवश्यक पहल गर्ने,

(ठ) विनियमका व्यवस्थाहरूको पूर्ण पालना गर्न /गराउन तदारुकता देखाउने,

(ड) सहकारीका सिद्धान्तहरू, सहकारी ऐन तथा नियमावली र दर्ता अधिकारी वा निजबाट अधिकार प्राप्त अधिकारीले दिएको निर्देशनहरूको पालना गर्ने गराउने,

(ढ) नियामक निकायले निर्धारण गरे बमोजिम दिनु पर्ने सूचना तथा प्रतिवेदनहरू समयमानै उपलब्ध गराउने,

(ण) सहकारी हेर्ने मन्त्रालय, सहकारी विभाग वा सहकारी नियमन गर्ने प्रदेश सरकारको मन्त्रालय, सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय वा स्थानीय तह तथा संस्था आवद्ध सम्बन्धित संघबाट गरिने अनुगमन निरीक्षण कार्यमा सहयोग गर्ने एवं प्राप्त निर्देशन र सुझावहरूको पालना गर्ने गराउने।

(२) उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछः-

(क) अध्यक्षको काममा सहयोग पुऱ्याउने,

(ख) अध्यक्षले लिखित रुपमा प्रत्यायोजित गरेका वा तोकेका कार्यहरू गर्ने,

(ग) अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्ने सम्पूर्ण कार्यहरू गर्ने,

(घ) समितिको बैठकमा अन्य सदस्य सरह भाग लिने र निर्णयमा मत दिने,

(ङ) सदस्यहरूले दिएको गुनासो तथा उजुरी सम्बन्धमा आवश्यक राय सहित समितिमा पेश गर्ने,

(च) संस्थाको योजना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने गराउने,

(छ) साधारण सभा वा समितिको निर्णय अनुसार तोकिएको जिम्मेवारी वहन गर्ने।

(३) सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछः-

(क) अध्यक्षको निर्देशानुसार साधारण सभाको अधिवेशन तथा समितिको बैठक बोलाउने,

(ख) साधारण सभा तथा समितिद्वारा पारित निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने, गराउने

(ग) साधारण सभाको अधिवेशन र समितिको बैठकको कार्यसूची तयार गर्ने, सूचना निकाल्ने, बैठकको निर्णय पुस्तिका राख्ने र निर्णयहरू सदस्यहरूलाई पठाउने,

(घ) साधारण सभाबाट निर्णय गर्नुपर्ने कुनै निर्णयहरू भए पुनः छलफल एवं निर्णयार्थ पेश गर्ने,

(ङ) साधारण सभा र सञ्चालक समितिबाट भएको निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(च) कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्यमा अध्यक्षलाई सहयोग गर्ने,

(छ) संस्थाको दैनिक प्रशासनिक कार्य गर्न गराउन समितिले तोके अनुसार कार्य गर्ने,

(ज) अध्यक्षले तोकेको अन्य काम गर्ने गराउने।

(४) कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछः-

(क) संस्थाको आर्थिक कारोवार सम्बन्धी जानकारी लिने,

(ख) संस्थाको अभिलेखलाई चुस्त दुरुस्त राख्नका लागि निरीक्षण गरी निर्देशन दिने,

(ग) साधारण सभा तथा समितिले मागेका संस्थाको दैनिक कारोवार सँग सम्बन्धित विवरण उपलब्ध गराउने,

(घ) संस्थाको शेयर तथा पूँजी प्रबर्द्धन सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तयार पारी समितिमा पेश गर्ने,

(ङ) संस्थाको आम्दानी तथा खर्चका सम्बन्धमा आवश्यक नीति, कार्यविधि निर्माणमा सहयोग गर्ने,

(च) संस्थाको नगद मौज्दात तथा व्यावसायिक कारोबारको समय समयमा परीक्षण गरी सुधार गर्नु पर्ने भएमा सुझाव सहित प्रतिवेदन पेश गर्ने।

(५) सञ्चालक सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिमको हुनेछः-

(क) सञ्चालक समितिको बैठकमा नियमित रुपमा सहभागी हुने,

(ख) संस्थाको हित र विकास कार्यमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने,

(ग) निर्णय अनुसार विभिन्न उप समितिहरूमा रही तोकिएको जिम्मेवारी वहन गर्ने,

(घ) बैठकबाट गरिने निर्णयहरू संस्थाको हितका लागि हुनु पर्ने विषयमा सजग रहने,

(ड.) सहकारीका सर्वमान्य सिद्धान्तहरू, सहकारी ऐन नियम, संस्थाको स्वीकृत विनियमावली र अन्य नीतिहरूको वर्खिलाप हुने गरी संस्था सञ्चालन हुन नदिने,

(च) संस्थाले सञ्चालन गरेको क्षमता विकास सम्बन्धी तालिम तथा गोष्ठीहरूमा सक्रियतापूर्वक भाग लिने,

(छ) संस्थासँग आवद्ध सम्पूर्ण सदस्यहरूको प्रतिनिधिको रुपमा सदस्यहरूको हित प्रवर्द्धन हुने काम गर्ने गराउने ।

४६. व्यवस्थापकको नियुक्ति

(१) समितिले संस्थाको व्यवस्थापन पक्षलाई स्वस्थ एवं प्रभावकारी रुपमा अघि बढाउनका लागि एकजना व्यवस्थापक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र आवश्यकता अनुसार अन्य कर्मचारीहरू छनौट गरी नियुक्ति गर्नेछ। संस्थामा आवश्यक जनशक्तिको योग्यता, छनौट विधि, सेवासुविधा, सरुवा बढुवा र अन्य कुराहरू संस्थाको मानवश्रोत व्यवस्थापन कार्यविधि बमोजिम हुनेछ।

(२)उपदफा (क) बमोजिम व्यवस्थापक नियुक्त हुन नसकेमा समितिले संस्थाको कुनै सञ्चालक प्रबन्धकीय कर्मचारीको रुपमा कार्य गर्ने गरी तोक्न सक्नेछ।

४७. व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार

(१) व्यवस्थापकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) संस्थाको आर्थिक तथा प्रशासनिक कार्यको पूर्ण जिम्मेवारी बहन गर्ने,

(ख) संस्थाको सदस्यता आवेदन फारामहरू वितरण र संकलन गरी समितिमा प्रस्तुत गर्ने र आवश्यक सूचनाहरू उपलब्ध गराउने,

(ग) साधारण सभा र समितिका सबै बैठकहरूमा भाग लिने तथा निर्णय लिनका लागि सदस्यहरूलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने,

(घ) बार्षिक योजना तथा बजेट तयार गरी समिति समक्ष पेश गर्ने,

(ङ) समिति र साधारण सभाका बैठकहरूको विषय सूची तयार गर्ने,

(च) संस्थाका सदस्यहरूलाई शैक्षिक एवं तालिम कार्यक्रमहरूको योजना बनाई शिक्षा उप–समिति मार्फत् सञ्चालन गर्न सहयोग पुर्याउने,

(छ) संस्थाका सबै कर्मचारीहरूको कामकारवाहीहरू सुचारु रुपमा सञ्चालन गराउने र कर्मचारीबीच समन्वय गर्ने,

(ज) मातहतका कर्मचारीहरूको नियमित कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी समितिमा पेश गर्ने,

(झ) समितिले तोकेका अन्य कामहरू गर्ने/गराउने,

(ञ) समितिप्रति उत्तरदायी हुने,

(ट) जनसम्पर्कका अन्य कार्यहरू गर्ने गराउने।

४८. विशेष जिम्मेवारी

समिति, अध्यक्ष र व्यवस्थापक/ प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले यस विनियममा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका साथै सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुन अन्तर्गत संस्थाले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू सम्पादन गर्ने/गराउने विशेष जिम्मेवारी समेत वहन गर्नुपर्नेछ।

परिच्छेद - ८

कोषको व्यवस्था

४९. संस्थाको कोष

(१)संस्थाको एउटा छुट्टै मुख्य कोष हुनेछ र सो कोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरू रहनेछन्।

(क) शेयर विक्रीबाट प्राप्त रकम,

(ख) बचतको रुपमा प्राप्त रकम,

(ग) ऋणको रुपमा प्राप्त रकम,

(घ) नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ङ) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(च) स्थानीय तहबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(छ) गैरसरकारी संघ संस्थाबाट प्राप्त अनुदान रकम,

(ज) अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदान वा सहायता रकम,

(झ) व्यावसायिक कार्यबाट आर्जित रकम,

(ञ) सदस्यता प्रवेश शुल्क,

(ट) संस्थाको नाममा प्राप्त हुने अन्य जुनसुकै रकम ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको रकम विनियममा व्यवस्था भएबमोजिमको कार्यमा खर्च गरिनेछ।

(३) संस्थाले विदेशी सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्थाबाट ऋण वा अनुदान रकम प्राप्त गर्नुअघि नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम संस्थालाई प्राप्त हुने सबै प्रकारको रकम समितिले निर्णय गरेको कुनै बैंकमा संस्थाको नाममा खाता खोली जम्मा गरिनेछ।

५०. कोषको सुरक्षा

(१) समितिले व्यवस्थापकको जिम्मामा रहने भनी तोकेको कोषको रकम व्यवस्थापकको जिम्मामा रहनेछ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित अवस्था बाहेक संस्थाको रकम समितिले कुनै बैंकमा संस्थाको नाममा खाता खोली जम्मा गर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको कोषको सञ्चालनका लागि समितिको तर्फ देखि अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र व्यवस्थापकको दस्तखत अनिवार्य रहनेगरी संयुक्त खाता खोलिनेछ। कोषको सम्पूर्ण जिम्मा खाता सञ्चालकहरूमा रहनेछ। **(व्यवस्थापक नियुक्ति नभएको अवस्थामा समितीबाट नै खाता सञ्चालन हुने कुरा उल्लेख गर्ने)**

(४) कोषबाट रकम झिक्दा संस्थाको स्वीकृत विनियम बमोजिम हुनुपर्दछ । रकम चलनमा ल्याउने आधारहरू कानूनसम्मत हुनुपर्दछ । संस्थाको सम्पत्ति व्यक्तिगत प्रयोजनमा झिक्ने वा प्रयोग गरिएको पाईएमा अख्तियार दुरुपयोग गरेको मानिनेछ। यसरी अख्तियार दुरूपयोग गरेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम आवश्यक कारवाहीका लागि सम्बन्धि निकायमा लेखी पठाइने छ।

(५) कोषको सुरक्षाको लागि संस्थाले प्रचलित कानुनबमोजिम स्थापित बीमा कम्पनीमा आवश्यकतानुसार सदस्यहरूको शेयर, बचत र ऋण लगानी जस्ता रकमको सुरक्षणका लागि बीमा गर्न सक्नेछ।

५१. कोषको उपयोग

(१) संस्थाको कोषको उपयोग ऐन, नियमावली तथा यस विनियमका व्यवस्थाहरूको अधिनमा रही संस्थाका उद्देश्यहरू हासिल गर्न परिचालन गरिनेछ।

(२) संस्थाको कोषको रकम कुनै कम्पनीको शेयर खरिद गर्न वा निजी फर्म, विद्यालय, कलेज, नर्सिङ्ग होम वा नाफामा सहभागी हुने खालको उद्योग व्यवसाय वा अन्य आयोजनामा लगाउन सकिने छैन।

५२. कोषको बाँडफाँड

(१) संस्थाको कुनै वर्षको खुद नाफाको रकमबाट कम्तीमा २५ (पच्चीस) प्रतिशत जगेडा कोषमा जम्मा गरिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको रकम जगेडा कोषमा सारेर बाँकी रकमलाइ शत प्रतिशत मानी संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषमा कम्तीमा २५ प्रतिशत र सहकारी प्रवर्द्धन कोषमा ०.५ प्रतिशत जम्मा गरी बाँकी रकमलाई सतप्रतिशत मानी निम्न कोषअनुसार विभाजन गरिनेछः**(तर कम्तिमा ५ प्रतिशत भन्दा कम गर्न पाईने छैन)**

(क) शेयर लाभांश कोष .... प्रतिशत

(ख) सहकारी शिक्षा कोष ....प्रतिशत

(ग) कर्मचारीको बोनस कोष ....प्रतिशत

(घ) घाटा पूर्ति कोष ....प्रतिशत

(ङ) सामुदायिक विकास कोष .... प्रतिशत

(छ) अन्य जोखिम व्यवस्था कोष .... प्रतिशत

(ज) स्थिरीकरण कोष ....(बचत तथा ऋण सहकारीको लागि)

(आवश्यक भएमा सहुलियत कर्जा लगानी कोष पनि राख्न सकिने)

५३. जगेडा कोष

(१) संस्थाको एउटा जगेडा कोष रहने छ र उक्त कोषमा देहायबमोजिमको रकम रहनेछः–

(क) प्रत्येक आर्थिक वर्षमा संस्थाले गरेको कारोबारको हिसाब जाँच भएपछि खुद नाफाबाट छुट्याइएको कम्तीमा २५ प्रतिशत रकम,

(ख) कुनै संस्था, संघ वा निकायले प्रदान गरेको पूँजीगत अनुदान रकम,

(ग) स्थिर सम्पत्ति बिक्रिबाट प्राप्त रकम,

(घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम।

५४. संरक्षित पूँजी फिर्ता कोष

दफा ५२ को उपदफा (२) मा उल्लिखित संरक्षित पूँजी फिर्ता कोषवाट लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन, २०७६ को परिच्छेद ९ दफा ५५ उल्लेख भए बमोजिम कारोबारको

आधारमा संरक्षित पूँजी फिर्ता गरिनेछ।

५५. लाभांश वितरण नगरिने

कुनै वर्षको सेयर लाभांश दफा ५२ को उपदफा (२) को खण्ड (क) मा उक्त वर्षको खुद बचतबाट सारिएको रकम भन्दा बढी हुने गरी वा सदस्यले खरिद गरेको सेयरको रकमको १५ प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी वितरण गरिने छैन ।

५६. जगेडा कोषमा रकम सार्नुपर्ने

विनियमको दफा ५२ उपदफा (२) को (क) मा उल्लेखित कोषको रकम वितरण गर्दा लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन २०७६ को दफा ५७ को उपदफा (२) बमोजिम र दफा ५२ उपदफा (२) को (ग) मा उल्लेखित कोषको रकम लुम्बनी प्रदेश सहकारी नियमावली, २०७६ को नियम २१ को उपनियम (३) बमोजिम वितरण गर्दा रकम बढी हुन आएमा उक्त बढी भएको रकम जगेडा कोषमा सारिनेछ।

परिच्छेद — ९
बचत तथा ऋण परिचालन

५७. बचत संकलन गर्न सक्ने

(१) संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूको मात्र बचत स्वीकार गर्न, सोको परिचालन गर्न र सदस्यहरूलाई मात्र ऋण परिचालन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बचत तथा ऋण नीतिमा अन्य कुराका अतिरिक्त दफा ५८, ५९, ६०, ६१ र ६२ का व्यवस्थाका साथै देहायका शर्तबन्देजहरू समावेश गरिने छन्।

(क) सदस्यहरूबाट मात्र बचत सङ्कलन गरिनेछ।

(ख) मासिक रुपमा एकजना सदस्यले रु १०० देखि अधिकतमको सीमा सहकारी ऐन, नियमावली र बचत तथा ऋण नीतिले तोकिए बमोजिम वचत जम्मा गर्न सक्नेछन्।

(ग) सदस्यहरूको बचत तथा आवधिक खाता खोल्न सकिने।

(घ) सदस्यहरूले संस्थामै आई वा कर्मचारी मार्फत् बचत जम्मा गर्न सक्ने।

(ङ) ऐन बमोजिम तोकिएको सन्दर्भ व्याजदरको प्रतिकूल नहुने गरी बचत तथा ऋणको व्याजदर निर्धारण हुने।

(च) ऋणमा व्याज पूँजीकरण नगरिने तथा व्याज गणना गर्दा तिर्न बाँकी साँवा रकमको आधार लिइने तर भाखा नाघेको खण्डमा वार्षिक .... प्रतिशतसम्म हर्जना लिन सकिने।

५८. बचत सङ्कलन सीमा

(१) संस्थाको जम्मा बचत दायित्व प्राथमिक पूँजी कोषको १५ गुणाभन्दा बढी हुनेछैन ।

(२) संस्थाको बचत दायित्वको रकम कुनै पनि वर्ष जम्मा बचत दायित्वको रकममा ऐन तथा नियमावलीमा तोकिएबमोजिम वार्षिक सदस्य तर्फी खरिद वा बिक्री कारोबारको रकम जोडी हुन आउने जम्मा कारोबारको तीस (३०) प्रतिशतभन्दा बढी हुनेछैन।

५९. ऋण दिन सक्ने

(१) संस्थाले तरलताको लागि कम्तीमा पन्ध्र (१५) प्रतिशत वा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकिएको अन्य कुनै सीमासम्मको रकम छुट्याएर सदस्यहरूलाई देहायबमोजिम ऋण दिन सक्नेछः-

(क) सदस्यको व्यक्तिगत बचतको...........................।प्रतिशतसम्म आफ्नै बचतको सुरक्षणमा।

(ख) सदस्यको व्यक्तिगत बचतको ....सम्म स्वयंम् सदस्यका साथै सामूहिक जमानी बस्ने सदस्यहरूको बचतको सुरक्षणका आधारमा ऋण दिन सक्नेछ। तर यस उपदफाबमोजिम एक जना सदस्यलाई प्रदान गरिने ऋणको रकम .... लाखभन्दा बढी हुनेछैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै सदस्यले सामूहिक जमानी विना वा .... लाखभन्दा बढी रकम ऋण लिन चाहेमा चल–अचल सम्पत्ति धितो राखेर दिन सकिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्रदान गरिने ऋण उद्यम, उद्योग व्यवसाय, शैक्षिक, आवास, स्वास्थ्योपचार, रोजगारमूलक वा उत्पादकमूलक प्रयोजनको लागि मात्र हुनेछ। तर यस उपदफामा लेखिएको कुनै कुराले अभाव, घटना, घरायसी खर्च वा अन्य अड्कोपड्को पर्दा उपदफा (१) बमोजिम अन्य औचित्यपूर्ण प्रयोजनमा ऋण दिन बाधा पर्नेछैन।

(४) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सदस्यता लिएर नियमित रुपमा बचत जम्मा गर्न थालेको तीन (३) महिना व्यतित नहुँदै संस्थाबाट कसैलाई पनि ऋण प्रदान गरिनेछैन।

(५) ऋणसम्बन्धी अन्य व्यवस्था बचत तथा ऋण नीतिमा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ ।

६०. ऋण प्रवाहमा सीमा

(१) संस्थाबाट कुनै एक सदस्यलाई दफा ५९ को उपदफा (१) बमोजिम तरलता व्यवस्थापन पछिको लगानी योग्य रकमबाट .... प्रतिशत सम्म ऋण लगानी गर्न सकिनेछ । तर लगानीयोग्य रकम एक करोड पचास लाखभन्दा बढी भएमा यो मापदण्ड लागु हुनेछैन ।सञ्चालक समितिका सदस्य तथा लेखा सुपरिवेक्षण समितिका सदस्यहरूले बढिमा ४९ प्रतिशतले सम्म ऋण लिन पाउनेछन् । अन्य व्यवस्था संस्थाको बचत तथा ऋण नीतिमा तोकिएबमोजिम हुनेछ । दफा ५९ को उपदफा (१) को अधिनमा रही कुनै सञ्चालक वा लेखा सुपरीवेक्षण समितिको पदाधिकारीलाई दिन सकिने ऋणको सीमा प्रचलित कानूनको प्रतिकुल नहुने गरी साधारण सभाले तोकिदिए बमोजिम हुनेछ।

(२) बचत र ऋणको व्याजदरबीचको अन्तर पाँच प्रतिशत भन्दा बढी हुनेछैन।

६१. कर्जा जोखिम कोष सम्बन्धी व्यवस्था

प्रचलित ऐन, नियम र निर्देशिका बमोजिम कर्जा जोखिम कोषको व्यवस्था गर्नुपर्ने छ। कर्जा जोखिम कोषको प्रयाप्त व्यवस्था गरेर मात्र नाफा बाँडफाँड गर्नु पर्ने छ।

६२ ऋण बाहेकको प्रयोजनमा बचतको रकम लगाउन नहुने

संस्थाले सङ्कलन गरेको बचतको रकम दफा (५७) बमोजिम स्वीकृत बचत तथा ऋण नीतिका शर्तबन्देज अन्तर्गत सदस्यहरूलाई दिनेबाहेकको कुनै प्रयोजनमा लगाइने छैन। तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले बचतको रकम तोकिएबमोजिम तरलता बापत नगदै राख्न वा नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको ट्रेजरी बिल वा विकास ऋण पत्र खरिद वा उपयोग गर्न बाधा पर्नेछैन।

६३. साधारण सभाको स्वीकृती लिनुपर्ने

(१) समितिले देहायको विषयमा दर्ता गर्ने अधिकारीले तोकिदिएको मापदण्डको प्रतिकूल नहुने गरी साधारणसभाको स्वीकृती लिनुपर्नेछ

(क) सदस्यहरूको दायित्व मिनाहा दिनुपर्ने, अपलेखन गर्नुपर्दा वा ऋणका शर्तबन्देजहरू फेर्नु पर्दा।

(ख) संस्थाको स्वःप्रयोजनका लागि घर, जग्गालगायतका अचल सम्पत्ति खरिद गर्नु पर्दा।

(ग) विभिन्न संघ, संस्था, वित्तिय संस्था वा निकायबाट ऋण लिनु पर्दा ।

परिच्छेद — १०

कारोबारमा सिमाङ्कन

६४. सदस्य केन्द्रीयता

(१) संस्थाले देहायबमोजिम गरी व्यावसायिक सेवामा सदस्य केन्द्रीयता कायम गर्नेछ

(क) बजारका लागि आवश्यक वस्तु तथा सेवा उपलब्ध गराउने संस्थाले व्यावसाय सञ्चालन गर्दा सदस्यहरूले उत्पादन गरेको वस्तु तथा सेवाको खरिद, संकलन, प्रशोधन र बजारीकरणलाई पहिलो प्राथमिकता दिने।

(ख) सदस्यहरूको लागि आवश्यक वस्तु तथा सेवा आपूर्ती गर्ने संस्थाले व्यावसाय सञ्चालन गर्दा उत्पादनको संकलन, प्रशोधन एवं भण्डारण बजारमा जहाँसुकैबाट गरे तापनि बिक्रि गर्दा सदस्यहरूलाइ पहिलो प्राथमिकता दिने।

(ग) रोजगारी/स्वरोजगारी सिर्जना गर्ने योजना अन्तर्गत कच्चा पदार्थ वा उत्पादित वस्तु बजारमा जहाँसुकैबाट खरिद बिक्री गरेता पनि रोजगारी/स्वरोजगारीको अवसर सदस्यहरूलाई मात्र दिने।

(घ) बचत परिचालन सेवामा बचत सङ्कलन र ऋण लगानी दुबै सदस्यहरू सिमित गर्ने।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गैर व्यावसायिक सेवाहरूमा सदस्य /गैरसदस्य विच पहुँचमा कुनै किसिमले विभेद गरिने छैन।

(३) सहकारी परम्परा अनुरुप विशेष अवस्थाका गैर सदस्यहरूलाई व्यावसायिक सेवाहरू प्रदान गर्नुपर्दा सदस्य र गैर सदस्य बिच प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष कुनै किसिमले मूल्यमा फरक गरिनेछैन।

६५. स्वार्थ बाझिने निर्णयमा सहभागितामा प्रतिबन्ध

(१) सञ्चालकले आफ्नो निजि स्वार्थ समावेश भएको निर्णय प्रक्रियामा संलग्न हुनु हुँदैन ।

(२) सञ्चालकले आफुलाई मात्र व्यक्तिगत फाईदा हुनेगरी सहकारी संस्थामा कुनै कार्य गर्न, गराउन हुँदैन।

(३) कुनै सञ्चालकले उपदफा (१)को विपरित हुनेगरी वा आफ्नो अधिकार क्षेत्रभन्दा बाहिर गई कुनै काम कारवाही गरे वा गराएमा त्यस्तो काम कारवाही प्रति त्यस्तो सञ्चालक व्यक्तिगत रुपमा उत्तरदायी हुनेछ र त्यस्तो काम कारवाहीबाट सहकारी संस्था, सदस्य वा अन्य कुनै व्यक्तिलाई हानी/नोक्सानी हुन गएको रहेछ भने त्यस्तो हानि/नोक्सानी निजबाट असूल उपर गरिनेछ।

६६. कर्मचारीसँगको कारोबारमा निर्बन्धन

संस्थाका कर्मचारी र संस्थाबीचको कारोबार दर्ता गर्ने अधिकारीबाट जारी भएका निर्देशन बमोजिम निर्बन्धित हुनेछ।

६७. जोखिम मूङ्कन

संस्थाले सदस्यता प्रदान गर्दा वा कारोबार गर्दा नियामक निकायबाट जारी भएको सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण निर्देशनबमोजिम जोखिम मूल्याङ्कन गरिनेछ।

६८. कारोबार नगरिने

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुन अन्तर्गत नियामक निकायबाट जारीभएको निर्देशनका व्यवस्था विपरीत संस्थाबाट कसैसँग कुनै कारोबार गरिनेछैन।

परिच्छेद —११
अभिलेख

६९.कारोबारको लेखा

(१) संस्थाको आर्थिक कारोबारको लेखा दोहोरो लेखा प्रणालीमा आधारित, कारोवारको यथार्थ स्थिति स्पष्ट रुपमा देखिने गरी प्रचलित कानून बमोजिम अधिकार प्राप्त निकायले लागू गरेको लेखामान एवं खाता संरचना बमोजिम राखिनेछ।

७०. खाताबही

(१) संस्थाले देहाय बमोजिमको खाताबही, दर्ता किताब तथा निर्णय पुस्तिका राख्नेछः-

(क) विनियमको (अनुसूची–४) बमोजिमको सदस्य दर्ता किताब,

(ख) प्रारम्भिक साधारणसभा, बार्षिक साधारण सभा, विशेष साधारण सभा, समिति, लेखा सुपरिवेक्षण समिति र उप–समितिहरूको छुट्टाछुट्टै निर्णय पुस्तिकाहरू,

(ग) नगद बहीखाता,

(घ) संस्थाले अरु कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थासँग कुनै कारोबार गरेको भए सो कारोबार देखाउने किताब,

(ङ) शेयर दर्ता किताब,

(च) ऋण लेनदेन गरेको दर्ता किताब,

(छ) बेरुजू एवं सम्परीक्षण किताब,

(ज) व्यक्तिगत खाता,

(झ) सदस्यहरूको व्यक्तिगत बचत खाता,

(ञ) जिन्सी दर्ता किताब,

(ट) आम्दानी, खर्च, सम्पत्ति र दायित्व सम्वन्धी अलग अलग खाता र सहायक खाताहरू,

(ठ) दर्ता गर्ने अधिकारी र समितिले तोकिदिएको अन्य अभिलेख एवं खाताहरू,

(ड) मालसामानको मौज्दात (स्टक) दर्ता किताव,

(ढ) हिसाब परीक्षा सुची, आय व्यय र स्थिती विवरण पत्र।

परिच्छेद -१२

हिसाब जाँच

७१. आन्तरिक हिसाब जाँच

(१) संस्थाको आन्तरिक हिसाब जाँच देहायबमोजिम हुनेछ,

(क) यस विनियमको दफा (३८) बमोजिम गठित लेखा सुपरीवेक्षण समितिले चौमासिक रुपमा संस्थाको आन्तरिक हिसाब जाँच गरी लिखित प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गर्नेछ।

(ख) उपदफा (१) बमोजिम समितिले दिएको प्रतिवेदन कार्यान्वयन गर्नु सञ्चालक समितिको दायित्व हुनेछ।

७२. वार्षिक हिसाब जाँच

(१) संस्थाले प्रत्येक वर्षको हिसाब–किताबको लेखापरीक्षण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र साधारण सभाले नियुक्त गरेर्का लेखापरीक्षकबाट गराई सक्नेछ।

(२) लेखापरीक्षकले आफ्नो प्रतिवेदन वार्षिक साधारणसभा समक्ष प्रस्तुत गर्नेछ।

(३) लेखापरीक्षकको पारिश्रमिक साधारण सभाले तोकेबमोजिम हुनेछ।

(४) एउटै लेखापरीक्षकलाई लगातार तीनपटक भन्दा बढी नियुक्त गरिने छैन।

(५) साधारण सभाले लेखापरीक्षक नियुक्त गर्दा नेपाल चार्टड एकाउन्टेन्स् संस्थामा रजिष्टर्ड भएका लेखापरीक्षकलाई मात्र गर्नेछ।

(६) साधारण सभाले लेखा परीक्षकको नियुक्ति र निजको पारिश्रमिक तोक्नेछ।

(७) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका विवरणसमेत समावेश भएको हुनेछ।

(क) संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीले सहकारीको मूल्यमान्यता र सिद्धान्त एवं प्रचलित सहकारी कानूनको पालना गरेका छन् छैनन्।

(ख) संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीले संस्थाको विनियम र साधारण सभाबाट स्वीकृत नीति तथा नियमावलीहरूको पालना गरेका छन/छैनन्।

(ग) लेखापरिक्षक नियुक्तिमा सहमति दिंदा सम्बन्धित सहकारी दर्ता गर्ने कार्यालयले दिएको निर्देशन बमोजिमका विषयहरूमा संक्षिप्त टिप्पणी।

(घ) विशेषगरी प्रतिवेदनमा बचतकर्ताको बचतको सुरक्षणको अवस्था के छ, लगानीहरू प्रयाप्त सुरक्षणको आधारमा गरिएको छ छैन, व्यवस्थापकबाट फजुल खर्च रोक्नेतर्फ के कस्ता प्रयासहरू भएका छन् वा छैनन्।

(ङ) संस्थाका पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूले लिएको ऋण र पेश्कीका बारेमा लिएको अंक, रकम दिंदा अवलम्बन गरिएको प्रक्रिया, ऋणको भाखा नाघे ननाघेको र साँवा व्याज समयमै तिरे नतिरेको विवरण, पेश्की लिनुको प्रयोजन, आर्थिक अनुशासन आदि।

(८) लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा उपरोक्त विवरण समावेश नभएमा साधारण सभा वा नियमनकारी निकायले अर्को लेखापरीक्षक नियुक्त गर्न निर्देशन गर्न सक्नेछ वा त्यस्ता लेखापरीक्षकलाई त्यस संस्थाको आगामी वर्षहरूको लेखापरीक्षण गर्न अनुमति नदिन सक्नेछ।

७३. विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग

संस्थामा विद्युतीय लेखा प्रणालीको प्रयोग गर्दा प्राविधिक एवं वित्तीय सुरक्षाको प्रत्याभूति गरी दर्ता गर्ने अधिकारीको पूर्वस्वीकृति लिइनेछ।

७४. अन्य आधारभूत कागजात

संस्थामा आधारभूत अभिलेख तथा कारोबारको हिसाबकिताब पृष्ठसुरक्षा (ब्याकअप) को व्यवस्थासहित संरक्षण गरिनेछ।

७५. एकिकृत सूचना प्रणालीमा आवद्धता

समितिले संस्थाका सम्पूर्ण वित्तीय तथा व्यवस्थापकीय सूचना नियामक निकायबाट स्थापित सहकारी सूचना प्रणालीमा एकिकृत गरी निरन्तर अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था

मिलाउनु पर्दछ । तर यसमा लेखिएको कुनै कुराले संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने सूचना अलग्गै संरक्षण गर्न बाधा पुर्याएको मानिने छैन।

परिच्छेद — १३
प्रतिवेदन

७६. दर्ता अधिकारी समक्ष प्रतिवेदन

(१) सहकारी संस्थाले यस महिनामा गरेको कारोवारको विवरण अर्को महिनाको पहिलो हप्ताभित्र सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालय र COPOMIS प्रणालिमा अनिवार्य रुपमा मासिक विवरण दर्ता पेश गर्नु पर्नेछ।

(२) सहकारी संस्थाले चार महिनामा गरेको कारोवार सहित सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिले लिएको कर्जा विवरण समेत थप गरी सहकारी दर्ता अधिकारीको कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ।

(३) सहकारी संस्थाले लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐनको दफा ५९ को उपदफा (१) मा उल्लेखित विवरण सहितको वार्षिक प्रतिवेदन साधारणसभा सकिएको मितिले पन्द्र दिनभित्र दर्ता अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्ने छ।

७७. वित्तीय जानकारी एकाइमा प्रतिवेदन

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुनबमोजिम वित्तीय जानकारी एकाईमा पठाउनु पर्ने प्रतिवेदन नियमित रुपमा निर्धारित समयभित्रै पठाइनेछ।

७८. साधारण सभामा जानकारी गराउनुपर्ने

(१) अध्यक्ष वा प्रतिनिधिले देहायका विषयको संक्षिप्त व्यहोरा सहितको जानकारी लगत्तै बस्ने साधारणसभामा जानकारी गराउनु पर्नेछ।

(क) संस्थाले सदस्यता लिएको सहकारी संघ वा बैङ्कबाट भएका निर्णयहरू,

(ख) कुनै निकायबाट संस्थालाई प्राप्त वित्तीय वा गैर वित्तीय सहयोगको रकम वा प्रतिवद्धता र

(ग) दर्ता गर्ने अधिकारी वा कानुनबमोजिम नियामक निकायका तर्फबाट प्राप्त टिप्पणीवा निर्देशिका वा नीतिहरू।

परिच्छेद — १४

सूचनाको हक सम्बन्धी

७९. सूचनाको हक तथा अग्रतापूर्ण खुलासा

(१) संस्थाका प्रत्येक सदस्यलाई संस्थासँग सरोकार राख्ने कुनै पनि विषयको सूचना माग्ने र पाउने हक हुनेछ तर कानुन बमोजिम गोप्य राख्नुपर्ने सूचनाको जानकारी दिन संस्था बाध्य हुने छैन।

(२) संस्थाका कुनै सदस्यले संस्थाको आर्थिक अवस्था र अन्य कुनै कारोबारका वारेमा जानकारी माग गरेमा उपलब्ध गराउनु सञ्चालक र व्यवस्थापकको कर्तव्य हुनेछ। अन्य सदस्यहरूको व्यक्तिगत खाता कानून बमोजिम बाहेक गोप्य राखिनेछ। संस्थाको अनुगमन गर्न अख्तियारी पाएको निकाय वा कर्मचारीले संस्थाका सबै कारोबार जाँच गर्दा एवं थप विवरण माग गरी संस्थाको गतिविधि माथि निगरानी राख्दा सञ्चालक एवं कर्मचारीहरूले सहयोग पुऱ्याउने छन्।

८०. सूचनाको संरक्षण

संस्थाले प्रचलित कानुनबमोजिम राख्नुपर्ने सम्पूर्ण सूचनाहरू संस्थाकै मातहतमा संरक्षण गरी राख्नेछ ।

परिच्छेद - १५

हकवाल

८१. हकवालाको मनोनयन

(१) सदस्यले हकवाला मनोनीत गर्दा कम्तीमा दुई जना संस्थाको सदस्यहरूको रोहबरमा लिखत तयार गरी गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो लिखतमा मनोनीत गर्ने सदस्य र साक्षीहरू समेतको सहीछाप गरेको हुनुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हकवाला मनोनीत गर्ने सदस्यले एकभन्दा बढी शेयर नलिएको अवस्थामा एउटा व्यक्तिलाई मात्र हकवाला मनोनीत गर्नु पर्नेछ।

(३) कुनै सदस्यले उपदफा (२)को अधिनमा रही एकजना भन्दा बढी व्यक्तिहरूलाई हकवाला मनोनीत गरेकोमा त्यस्ता प्रत्येक व्यक्तिलाई हस्तान्तरण हुने शेयर र हकको दामासाही स्पष्ट रुपले लिखतमा खुलाउनु पर्नेछ।

(४) हकवाल सम्बन्धी अन्य विषय प्रचलित कानुन अनुसार हुनेछ।

८२. हकदावी वा नाम सारी

(१) कुनै सदस्यको मृत्यु भएमा निजको नाममा रहेको शेयर र संस्थाबाट निजलाई प्राप्त हुने कुनै प्रकारको हक विनियमको दफा ८० बमोजिम मनोनीत गरेको कुनै हकवाला भए सो हकवाला र त्यस्तो हकवाला नभए प्रचलित कानून बमोजिमको हकवालाको नाममा नामसारी गर्न सकिनेछ।

तर, त्यस्तो हकवाला संस्थाको सदस्यता प्राप्त गर्नका लागि विनियममा तोकिएको योग्यता नभएमा सदस्यको मृत्यु भएको मितिले ६ महिनाभित्र सदस्यताको लागि योग्य अरु कुनै हकवालाको नाममा नामसारी गरी पाउँ भनी दरखास्त दिन सक्नेछ र संस्थाले सो हकवालाको नाममा नामसारी गरी दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मृत सदस्यको हक हकवालाले नामसारी गराई लिन नचाहेमा संस्थाले निजले पाउने शेयर र बचत रकम त्यस्तो हकवालालाई फिर्ता गरिदिनेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि मृत सदस्यको हकवाला नावालक रहेमा वा निजको मानसिक सन्तुलन ठीक नरहेमा मृत सदस्यले पाउने सम्पूर्ण रकम कम्तीमा दुई जना साक्षीको रोहवरमा त्यस्तो हकवालाको संरक्षकलाई फिर्ता गरिनेछ।

परिच्छेद -१६
निर्वाचन

८३. निर्वाचन

(१) संस्थाको विनियमको अधिनमा रही सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्न सञ्चालक समितिले एउटा निर्वाचन समिति गठन गर्नेछ।

(२) समितिले निर्णय गरी सहकारीको क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेको व्यक्तिको संयोजकत्वमा संस्थाको सदस्यहरू मध्ये एकजना सदस्य (निर्वाचनमा उम्मेदवार नहुने) र सम्बन्धित सहकारी दर्ता गर्ने कार्यालयको एक जना कर्मचारी प्रतिनिधि रहने गरी जम्मा तीन सदस्य भएको निर्वाचन समिति गठन गर्नेछ। कार्यालयले प्रतिनिधि खटाउन नसकेमा वा नखटाएमा सो ठाउँमा रहेका विद्यालय, सरकारी कार्यालय, वा स्थानीय तहका कर्मचारी वा कानुन व्यवसायी लाई सदस्यका रुपमा संस्थाले तोक्न सक्नेछ।

(३) निर्वाचन समितिले उपदफा (१) मा उल्लेखित पदाधिकारीहरूको निर्वाचन प्रजातान्त्रिक प्रक्रिया बाट सम्पन्न गर्नेछ।

(४) निर्वाचन समितिले निर्वाचन प्रक्रिया अन्तर्गत प्रकाशन गरेका निर्वाचन कार्यक्रम, सदस्यहरूलाई गरेको सार्वजनिक सूचना, निर्णयहरू, प्रयोगमा ल्याएका विभिन्न कागजात एवं मनोनयन फारम साथ उम्मेदवारले पेशगरेका आवश्यक प्रमाणहरू सील गरी सुरक्षित साथ राख्ने जिम्मेवारी नयाँ निर्वाचित सञ्चालक समितिको हुनेछ।

(५) निर्वाचन समितिले निर्वाचित पदाधिकारीलाई निर्धारित ढाँचामा प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ र सपथ ग्रहण गराउनेछ।

(६) निर्वाचन समितिलाई आफ्नो काम सम्पन्न गर्न/गराउन समिति र संस्थाको कार्यालय व्यवस्थापनले आवश्यक साधन, श्रोत र जनशक्ति उपलब्ध गराउनेछ।

(७) निर्वाचनसम्बन्धी व्यवस्था संस्थाको साधारणसभा सञ्चालन कार्यव्यवस्था निर्देशिका, ऐन, नियम र विनियम नबाँझिने गरी गरिनेछ।

८४. शपथ ग्रहण

सञ्चालक समिति, लेखा सुपरीवेक्षण समिति र अन्य उप–समितिका पदाधिकारीहरूले तोकिएबमोजिम शपथ लिनुपर्नेछ । शपथ ग्रहण अनुसूची– ३ मा तोकिएको ढाँचा बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद — १७

विविध

८५. एकीकरण, विभाजन र विघटन

(१) कूल कायम रहेको सदस्य संख्याको बहुमतले संस्था एकीकरण वा विभाजन गर्ने निर्णय गरेमा संस्थाको एकीकरण वा विभाजन गर्न सकिनेछ । संस्थाको एकीकरण र विभाजन गर्दा लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन २०७६, को दफा ७२ बमोजिमको प्रक्रियाको पालना गरिनेछ।

(२) तत्काल कायम रहेको सदस्य संख्याको बहुमतले संस्था विघटन गर्ने निर्णय गरेमा संस्था विघटन गर्न सकिनेछ। संस्थाको विघटन गर्दा लुम्बिनी प्रदेश सहकारी ऐन २०७६, को दफा ७३ बमोजिमको प्रक्रिया अपनाइनेछ।

८६. कार्यान्वयन अधिकारी

(१) सञ्चालक समितिले तोकेको पदाधिकारीले कार्यान्वयन अधिकारीको रुपमा कार्य गर्नेछ।

(२) उपदफा (१)बमोजिम कार्यान्वयन अधिकारी नतोकिए व्यवस्थापकले नै कार्यान्वयन अधिकारीको रुपमा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण कानुनबमोजिम कार्य गर्नेछ।

८७. मध्यस्थता

संस्थाको कुनै प्रकारको विवाद समाधान गर्ने कार्यमा सम्बन्धित सहकारी संघ वा विषयगत सहकारी संघ वा संस्था आबद्ध रहेको अन्य सहकारी संघसँग आवश्यकतानुसार मध्यस्थता गरी समस्या समाधानका लागि समितिले अनुरोध गर्न सक्नेछ। संस्थामा विद्यमान विवाद वा अन्य समस्याहरू सुल्झाउन सम्बन्धित नियमनकारी निकायले आफैले वा सहकारीका कुनै संघका पदाधिकारीमार्फत् पहल गरेमा संस्थाका सबै सदस्य र सबै पदाधिकारीहरूले सहयोग पुर्याउनेछन्।

८८. समानता र समता

(१) संस्थाको कार्य सञ्चालनका सबै प्रक्रियाहरूमा सदस्यहरू माझ आर्थिक योगदान वा अन्य कुनै आधारमा भेदभाव नगरी समान हैसियतमा सहभागी हुने अवसर प्रदान गरिनेछ।

(२) लैङ्गिक विभेदका कारण आमरुपमा न्युन भइरहेको नेतृत्व पंक्तिमा महिला उपस्थिति बढाउनुको साथै सञ्चालकीय भूमिकामा अपाङ्गता भएका वा लक्षित समुदायका सदस्यहरू लाई प्रोत्साहन दिनको लागि आवश्यक समतामूलक व्यवस्थाहरू गरिनेछन्।

८९. विनियम संशोधन

साधारण सभामा संस्थाको कूल सदस्य संख्याको बहुमतको निर्णयबाट संस्थाले आफ्नो विनियम संशोधन गर्न सक्नेछ। यसरी संशोधन भएको विनियम सहकारी ऐन बमोजिम दर्ता अधिकारी वा निजको अधिकार प्राप्त अधिकारीले स्वीकृति दिएपछि लागु हुनेछ।

९०. साधारण सभाले कार्यविधि बनाउन सक्ने

संस्था सञ्चालनको लागि आवश्यक कार्यविधिहरू प्रचलित कानून बमोजिम तयार गरि साधारणसभा समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ र साधारणसभाले पारित गरिसकेपछि सो कार्यविधि लागु हुनेछ।

९१. व्याख्या गर्ने अधिकार

यस विनियमको व्याख्या गर्ने अधिकार साधारण सभालाई हुनेछ । साधारण सभाबाट पनि सुल्झिन नसकेमा सहकारी ऐन, नियमबमोजिम हुनेछ।

९२. ऐन नियमावलीसँग बाँझिएकोमा अमान्य हुने

(१) यस विनियममा उल्लेखित कुनै व्यवस्थाहरू सहकारी ऐन, नियम र सहकारीका सिद्धान्तहरूसँग बाझिन गएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछन्।

(२) यस विनियममा उल्लेख नभएका विषयहरूको बारेमा सहकारी ऐन, नियम र सहकारीका सिद्धान्तहरू बमोजिम संस्थाको काम कारवाही सञ्चालन गरिनेछ।

९३. खारेजी र बचाउ (पुरानो विनियम खारेज गरि पुनर्लेखन गर्ने सहकारीले मात्र उल्लेख गर्ने)

पुर्नलिखीत विनियम .... स्वीकृत भए पश्चात यस सहकारी संस्थाको .... खारेजी भएको मानिनेछ । साथै ....सहकारी संस्थाको विनियम .... बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै पुनर्लिखित विनियम .... वमोजिम भए गरेको मानिने छ ।

जाँची पेश गर्ने कर्मचारीको **स्वीकृत गर्ने पदाधिकारीको**

नामः	नामः–
दस्तखतः	दस्तखतः–
पदः	पदः–
मितिः-	मितिः-

कार्यालयको छापः–

अनुसूची– १

(विनियमको दफा २ को (झ)सँग सम्बन्धित)

संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप

संस्थाको प्रतीक चिन्ह र छाप यसप्रकार हुनेछ

लोगोको व्याख्या र चित्र प्रस्तुत गर्ने

अनुसूची– २
(विनियमको दफा २४ सँग सम्बन्धित)

शेयर प्रमाण–पत्र

सदस्यता नं......   मितिः–

श्री .... को नाति/नातिनी श्री ..... को छोरा/छोरी श्री .... को पत्नी, ... जिल्ला ....उपमहानगरपालिका/ नगरपालिका/गाउँपालिका वडा नं...... बस्ने श्री...............................ले यस श्री....................... सहकारी संस्था लिमिटेडको रु. .... दरको शेयर नं. .... देखि ... सम्मको जम्मा ......कित्ता शेयर वापत जम्मा रु .... (अक्षरेपी........मात्र) बुझाई यस संस्थाको शेयर खरीद गर्नु भएकोले यस संस्थाको छाप लागेको यो प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको छ ।

....
संस्थाको छाप   अध्यक्ष   व्यवस्थापक

शेयर दाखिला विवरण

क.सं.	प्रति शेयर मूल्य	शेयर संख्या	शेयर खरिद मिति	बुझाएको जम्मा रकम	दाखिला खारेज		दाखिला खारेज गरी पाउनेको		बाँकी शेयर	संस्थाबाट प्रमाणित गर्नेको		संस्थाको छाप
					भएको मिति	शेयर कित्ता	नाम	ठेगाना		नाम	दस्तखत	

अनुसूची– ३

(विनियमको दफा ८३ सँग सम्बन्धित)

शपथ ग्रहण

म श्री .... सहकारी संस्था लिमिटेडको ....पदमा .... औं साधारण सभाबाट निर्वाचित भएकोमा पदाधिकारीको हैसियतवाट कुनै किसिमको लोभ,लालच र मोलाहिजा नगरी पक्षपात रहित ढङ्गवाट निर्णय गर्नेछु । मलाई ज्ञात हुन आएको सहकारी र संस्थासँग सम्बन्धीत कुनै गोप्य कुरा आधिकारिक व्यक्ति वाहेक अन्य कसैलाई म पदमा रहे वा नरहेको जुनसुकै अवस्थामा पनि प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा भन्ने वा संकेत गर्ने छैन ।

सपथ ग्रहण गराउनेको

सहीः–

नामः–

पदः–

सपथ ग्रहण गर्नेको

सहीः–

नामः–

अनुसूची– ४

(विनियमको दफा ६९ सँग सम्बन्धित)

सदस्य दर्ता किताब

सि.नं.	बाजेको नाम	बाबुको नाम	पति वा पत्नीको नाम	सदस्यको नाम	उमेर	ठेगाना	पेशा	खरिद गरेको सेयर सङ्ख्या	सदस्य भएको मिति	मनोनीत हकवालाको नाम	उमेर	ठेगाना	दस्तखत वा सही	फोटो	कैफियत

....
व्यवस्थापक

....
अध्यक्ष

अनुसूची ५

(विनियमको दफा २० र २१ सँग सम्बन्धित)

व्यक्तिगत शेयर खाता

सदस्यता नः............................ शेयर धनीको नामः...............................

ठेगानाः.................................. बुबाको नामः......................................

बाजे/ ससुराको नामः................. श्रीमान/श्रीमतिको नामः..........................

फोन. नं..............................

मिति	विवरण	शेयर थप कि.नं.		शेयर घट कि.नं.		बाकी शेयर कित्ता संख्या	प्राप्त शेयर लाभांस रकम	कैफियत
		देखी	सम्म	देखी	सम्म			

....

व्यवस्थापक अध्यक्ष